ОБЩИНА БРЕЗНИК

ПРОЕКТ

НА

ОБЩИНСКА ПРОГРАМА

ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Период на действие: 2021 - 2028 г.

Приета с решение № …../…….2022 г.

на Общински съвет Брезник

обл. Перник, гр. Брезник, ул.”Елена Георгиева “ № 16,
тел.: 07751/24-34, факс: 07751/38-45, e-mail: kmet@breznik.egov.bg, www.breznik.info

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ / АНАЛИЗ НА СРЕДАТА

1.Природно-географска и териториално-административна характеристика…..4

1.1 Географско положение спрямо територията на страната……..4

1.2 Съседни общини……6

1.3 Релеф……6

1.4 Климат……6

1.5 Полезни изкопаеми……7

1.6 Кметства и населени места в общината……9

2. Данни и информация, отнасящи се до околната среда……11

2.1 Въздух……11

2.2 Водни ресурси и анализ на състоянието на подземните и повърхностни води на територията на община Брезник съгласно ПУРБ на БД „ЗБР“(2016-2021г.)…….13

2.3 Отпадъци……29

2.4 Почви и нарушени терени……42

2.5 Защитени територии и биоразнообразие……43

2.6 Шум……46

2.7 Зелени площи в населените места……46

2.8 Радиационна обстановка и влияние от нейонизиращи лъчения……47

3.Управленски фактори……47

3.1 Отговорности и задачи……47

3.2 Сътрудничество……51

3.3 Информиране на обществеността……53

4. Икономическо състояние……54

4.1 Промишленост……54

4.2 Инфраструктура……55

5 . Финансови показатели……56

5.1Бюджет……56

5.2Приходи……57

5.3Разходи……57

5.4Такси……58

6. Демографски показатели……58

6.1Население на общината……58

6.2Миграция……59

7. Социално – икономически показатели……60

7.1Относителен дял на разходите……61

7.2Заетост……61

8. Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите /SWOT/……61

9. Визия за околната среда на общината……62

10.Цели на програмата……63

10.1Генерални стратегически цели……63

11. Специфични стратегически цели……65

12. Приоритети……67

13. План за действие……68

14. Организация за изпълнението на програмата……72

15. Отговорни лица……72

16. Отчетност……72

*17. **Приложение: РАЗДЕЛ „ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ”.***

ВЪВЕДЕНИЕ

Програмата за опазване на околната среда на община Брезник е разработена съгласно чл.79, ал.1 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС), в съответствие с указанията на министъра на околната среда и водите за структура и съдържание на общинските програми за опазване на околната среда.

Всички данни, постъпили от различни източници, са съгласувани с общинската администрация и коригирани в зависимост от последната актуална информация, достъпна чрез използваните източници.

Основните цели на програмата за опазване на околната среда на община Брезник, са:

- *Определяне на съществуващото състояние, желаните резултати и начините за постигането им;*
- *Обединяване усилията на общинските органи, държавните институции, населението, НПО и предприятията на територията на общината за решаване на проблемите;*
- *Откроряване на приоритетите на общината и съобразяване на общинските мерки с националните програми и стратегии;*
- *Предвиждане на основните мерки, чрез които следва да се изпълнят задълженията на общината и да се реализират правомощията, делегирани от нормативните актове в областта на околната среда;*
- *Аргументиране на проектите на общината, предложени за финансиране от общински, национални и други източници на финансиране;*
- *Използване на оптимално ограничени финансови и човешки ресурси, съсредоточени за решаване на приоритетните проблеми;*

В програмата са предвидени мерки за осигуряване на необходимия обем информация и използването й при последваща актуализация на програмата.

Общинската програма за управление на отпадъците (ОПУО), разработена в съответствие със Закона за управление на отпадъците (ЗУО), е неразделна част от общинската програма за опазване на околната среда (ОПООС) на община Брезник. Включването на целите и мерките за този сектор в програмата за околна среда определя приоритетността им в целия комплекс от екологични проблеми на общината.

АНАЛИЗ НА СРЕДАТА

Информацията за община Брезник, която е анализирана при изготвянето на програмата, е свързана с данните по определени фактори.

Анализът определя съществуващото състояние на факторите, които имат значение за разработването и изпълнението на програмата. Целта е да се анализират тенденциите на развитие и да се идентифицират причините, като са включени:

- *данни и информация за отделните фактори;*
- *определяне на проблемите и причините, които ги обуславят и пораждат - технически, организационни, управленски, ресурсни, информационни и т.н.*

1. Природо - географска и териториално - административна характеристика

1.1Географско положение спрямо територията на страната

Община Брезник е разположена в западната половина на Граовското поле, като част от Пернишка област, обхваща територия от 404 кв.км и представлява 16,9% от територията на областта.

ОБЩИНА БРЕЗНИК
ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ

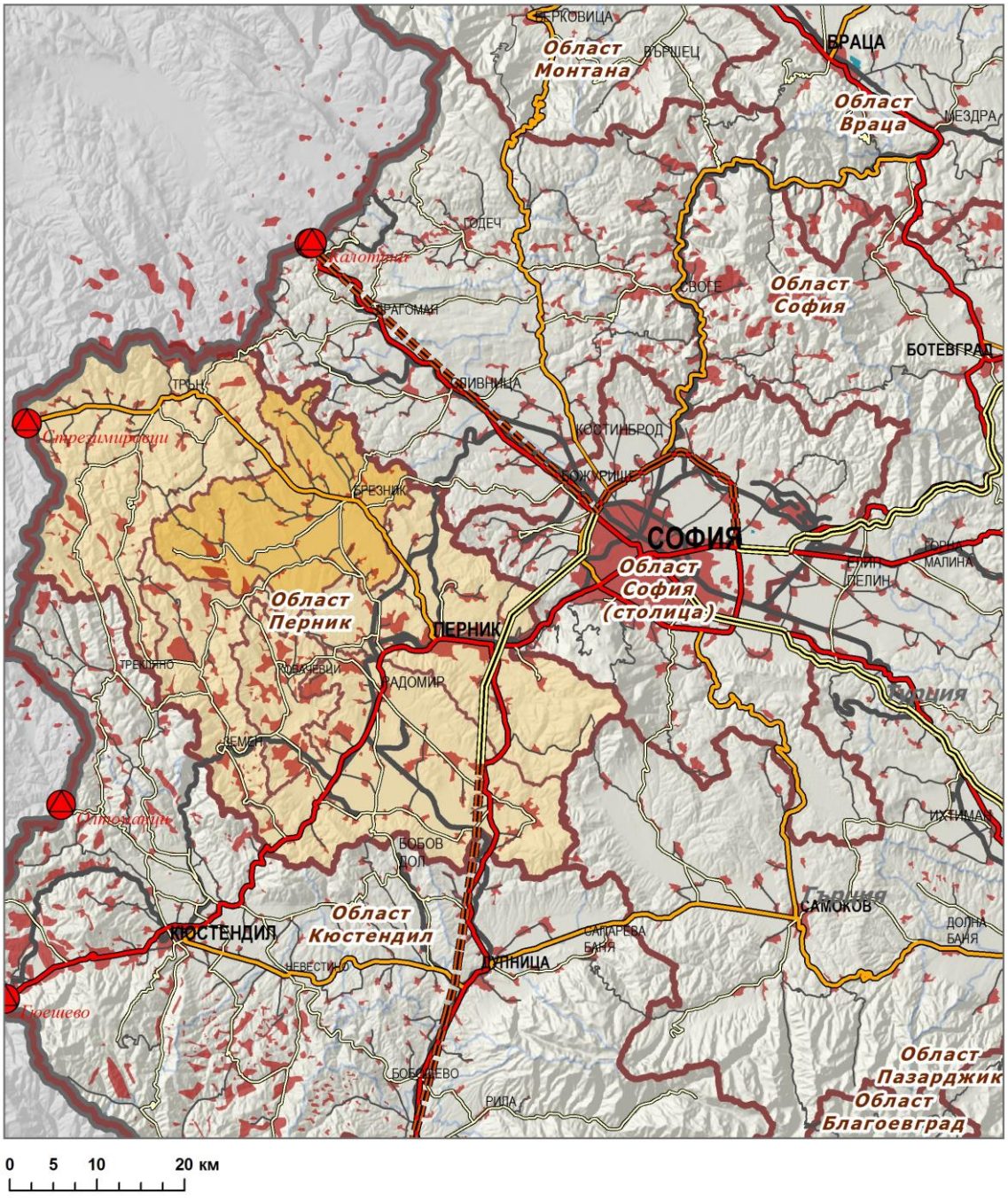

Фиг.1.

Като важни предимства може да се считат:

- *Наличие на уникален природен потенциал, разнообразен релеф, наличие на минерални извори с доказани лечебни свойства в областта на балнеолечението*;
- *Добра суровинна база: иглолистни и широколистни гори, инертни материали за строителство и др.;*
- *Градът е разположен в зона, подходяща за развитие на трансгранично сътрудничество;*
- *Разстоянието от Брезник до столицата София е 50 км, а до границата с Р Сърбия е 45 км.*

1.2 Съседни общини

Общината граничи с общините: Перник, Сливница, Трън, Земен, Ковачевци, Драгоман и Божурище. От североизток котловината граничи с Вискяр планина, на юг и югозапад допира с Любаш и Черна гора.

В състава на Брезнишка община са включени 34 села, 25 махали и един град. Населението към 22.07.2021 г. възлиза на 5742 жители, от тях 1753 живеят в града. Като цяло, инфраструктурната изграденост на Брезник е сравнително добра, в това число – техническата и социалната.

1.3 Релеф

Релефът на общината е изключително разнообразен, редуват се ниски заоблени хълмове със силно пресечен планински релеф и вдлъбнати котловини. Най-голямата котловина е Брезнишката, заключена между планините Вискяр, Завалска, Черна гора и Любаш. Тя е с удължена форма в посока северозапад-югоизток. Площта и е около 60 км2, а средната надморска височина е между 700 и 800 м.;

1.4 Климат

Климатът е умерено-континентален с изразени температурни инверсии в долините. Средната надморска височина на община Брезник е 750 м. Средната температура на най-студения месец януари в Брезник е (-1,7 ^{0}C), а средната температура на най-топлия месец юли е (19,6 ^{0}C). Преобладаващите ветрове са от север и северозапад.

Общината се характеризира с много богато разнообразие от растителни видове. Най-разпространените са иглолистните, бук, дъб, върба, бреза, габър, липа,

акация и др. В горските територии се срещат много диворастящи лечебни растения и храсти, като жълт кантарион, риган, мащерка, глог, шипка, липа, бял равнец и др.

Основни земеделски култури, от които по-значителните и с традиции са пшеница, слънчоглед, царевица и др. Отглеждат се също зеленчуци - домати, пипер и др.

1.5 Полезни изкопаеми

Община Брезник заема междинно място между Трънската рудна зона и Пернишкия въгленосен район. Разкрити са находища на нефтошисти (находище „Красава“ в землището на с. Горни Романци), скални минерални суровини - червен пясъчник (находище „Ноевци“, както и потенциални запаси в землищата на селата Бегуновци и Садовик).

През последните години актуалност получава находището на злато-сребросъдържащи руди (находище „Милин камък“) в южната част на хълма Бърдото в землището на гр. Брезник.

На 28 май 2004 г. „Трейс Рисорсиз” ЕООД получава разрешително за търсене и проучване на метални полезни изкопаеми на територията на община Брезник. По време на геолого-проучвателните работи, в района на град Брезник са установени запаси и ресурси на златосъдържащи руди.
В резултат на това, през 2011 год. е изготвено инвестиционно предложение за добив и преработка на подземни богатства по чл. 2, ал. 1 от Закона за подземните богатства. Обект на бъдещата концесия е добивът на златосъдържащи руди от площ „Брезник”, находище „Милин камък”.
През октомври 2012 год. „Трейс Рисорсиз” ЕООД внася в РИОСВ – Перник Доклад за оценка на въздействието върху околната среда заедно с Доклад за оценка на въздействието на инвестиционното предложение върху защитени зони „Мещица” и „Ноевци” от мрежата НАТУРА 2000. Едновременно с това е инициран процес на консултации с обществеността по отношение на очакванията от реализацията на проекта и социално-икономическото му въздействие върху региона.

След приетото и влязло в сила положително решение на РИОСВ – Перник е регистрирано търговско откритие на находище „Милин камък“. Тази стъпки е основание Министерският съвет на Република България със свое решение да предостави на „Трейс Рисорсиз“ ЕООД концесията за добив на златно-сребърни

руди в землището на гр. Брезник. Въз основа на това решение е сключен договор за концесия между дружеството и Министерството на енергетиката.

Инвестиционното предложение включва следните дейности:

• подземен добив на златосъдържащи руди от находище „Милин камък"

• обогатяване на добитата руда и получаване на концентрат чрез гравитационни и флотационни методи

• техническа ликвидация и рекултивация на площите след края на експлоатационните работи

Продължителност на проекта: 18-30 години

Проектът ще бъде реализиран за срок от 18 години. В случай, че при допълнителните геологопроучвателни работи се докажат допълнителни количества запаси, експлоатационният период може да бъде удължен до 30 години. В този период се включват:

1) Подготвителни и допълнителни геолого-проучвателни работи (поне 3 години)

Преди да започне експлоатация на находището, предстои:

• провеждане на допълнителни геологопроучвателни дейности;

• провеждане на археологическо проучване;

• набавяне на всички разрешителни за осъществяване на дейността;

• решаване на обществено значимите въпроси в дух на взаимно съгласие и конструктивно сътрудничество.

2) Строителство (3 години)

• изграждане на подземен рудник, надземен рудничен комплекс, насипище за стерилни скални маси, депо за хумусни материали, водоем за управление на оборотните води.

• изграждане на инсталация за преработка на рудата – обогатителна фабрика с необходимото съоръжение за депониране на минните отпадъци – хвостохранилище, резервоар на оборотни води и изграждане на техническа инфраструктура на площадката.

3) Експлоатационен период (разработване на находището): 11-23 години

Предвижда се годишен добив на златосъдържащи руди до 300 хиляди тона. Тяхната преработка в обогатителния комплекс ще осигури 45 – 50 хиляди тона златосъдържащ концентрат годишно.

Разработването на находището ще се извършва по максимално природощадящ

подземен начин, с обратно запълване на минните пространства със скален материал.

При добива и преработката на рудата няма да се използват цианиди под каквато и да било форма.

4) Закриване и извеждане от експлоатация.

Рекултивация на терените (2 години)
След изчерпване на запасите в находището и прекратяване на добивните и преработвателни дейности, се пристъпва към закриване на обекта, включващо ликвидация и запълване на подземния рудник, демонтаж на съоръженията, разчистване и заравняване на наземните площадки, техническа и биологична рекултивация на насипището за скална маса и хвостохранилището. След закриването на обекта и рекултивацията на терените, ще бъдат осигурени следексплоатационни грижи и мониторинг за период от 10 години.

1.6 Кметства и населени места в общината

Като цяло демографското развитие на общината очертава няколко важни тенденции: – висок темп на намаляване на населението; ниска раждаемост и висока обща смъртност, определящи висок отрицателен естествен прираст; намаляване на потенциала на трудоспособното население, обезлюдяване на села и значителна територия.

В таблица 1 е дадено разпределение на населението по населени места.

№	***Населено място***	***Брой жители*** *(по настоящ адрес)*
1	*с. Арзан*	*5*
2	*с. Бабица*	*10*
3	*с. Банище*	*31*
4	*с. Бегуновци*	*98*
5	*с. Билинци*	*0*
6	*гр. Брезник*	*3989*
7	*с. Брезнишки извор*	*20*
8	*с. Брусник*	*1*
9	*с. Велковци*	*133*
10	*с. Видрица*	*14*
11	*с. Гигинци*	*93*
12	*с. Гоз*	*1*
13	*с. Горна Секирна*	*9*
14	*с. Горни Романци*	*9*
15	*с. Гърло*	*35*
16	*с. Долна Секирна*	*97*

17	*с. Долни Романци*	*7*
18	*с. Душинци*	*4*
19	*с. Завала*	*8*
20	*с. Конска*	*66*
21	*с. Кошарево*	*185163*
22	*с. Красава*	*11*
23	*с. Кривонос*	*1*
24	*с. Муртинци*	*2*
25	*с. Непразненци*	*46*
26	*с. Ноевци*	*469*
27	*с. Озърновци*	*0*
28	*с. Ребро*	*36*
29	*с. Режанци*	*54*
30	*с. Ръжавец*	*6*
31	*с. Садовик*	*48*
32	*с. Слаковци*	*185*
33	*с. Сопица*	*62*
34	*с. Станьовци*	*25*
35	*с. Ярославци*	*4*
Общ брой жители за общината към 22.07.2021г.		***5742***

Туризъм, перспективи

Природните ресурси на община Брезник като гори, релеф, климат, води, растителност и животински свят, са отлични възможности, за развитието на различни форми на туризъм – пешеходен, велотуризъм, маршрутно – познавателен, селски туризъм и най-вече екотуризъм.

Обектите от културно-историческото наследство, с които може да се търси съчетание с туризъм са:

- ***Църквата „Света Петка”*** *– архитектурно-художествен паметник на културата, Храм паметникът „Свети Георги Победоносец”; църквите „Света Троица” в с.Брезнишки извор, „Света Неделя” в с.Долна Секирна, „Свети Николай”с.Ноевци, Манастирската църква „Свети Николай” в с.Ребро, „Свети пророк Илия” с.Режанци, „Свети Йоан Богослов” с.Банище, „Успение Богородично” с.Слаковци, „Св.Св.Кирил и Методий” с.Садовик, „Св.ВМЧ Георги” с .Сопица;*
- ***Манастирът „Св. Архангел Михаил”*** *с.Билинци е обявен за архитектурен и художествен паметник, Черногорският манастир „Св Безсребреници Козма и Дамян” от епохата на Българското Възраждане, Мегалитен храм-паметник „Пусто гърло” – археологически паметник с национално значение;*
- ***Класно училище гр.Брезник;***

- ***Етнографски музей гр.Брезник****, музейни сбирки към читалищата в селата Бегуновци и Слаковци, картинна галерия към читалище „Просвещение гр.Брезник;*
- ***Богати традиции*** *- уникални сурвакарски празници в 16 от селата на община Брезник, ежегоден сурвакарски карнавал в града;*
- ***Автентичен фолклор*** *– ревностно пазен и развиван от читалищата;*
- ***Разнообразен културен календар*** *с организирани местни празници, изложби,събори и игри;*
- ***Лесопарк „Бърдото”*** *– туристически пътеки, барбекюта, уникална „Желязна минерална вода”, Хижа „Брезите”,, хотел - ресторант „Бърдото”с открит плувен басейн и отлична кухня;*
- ***Язовир „Слаковци”,*** *намиращ се на 5 км. от гр.Брезник – хотел-ресторант,бунгала, отлични условия за отдих и риболов*
- ***Туристически комплекс -*** *„Конза” в с.Конска, предлага отлични условия за почивка, отдих, спортен риболов, картинг и АТВ писта, а в момента се изгражда и хотелски комплекс с аквапарк.*

2 Данни и информация, отнасящи се до околната среда

2.1 Въздух

- ***Състояние на качеството на въздуха***

Качеството на атмосферния въздух в община Брезник се определя от три основни фактора:

- Количеството и състава на вредните емисии, изхвърляни в атмосферния въздух от дейността на промишлените обекти;

- Количеството и състава на организираните и неорганизирани емисии от битовия сектор, които се формират основно от вида на горивото за отопление и домакински нужди, особено през зимния период;

- Вредните емисии от подвижните източници – транспортните средства, които се формират от техническото ниво на автомобилния парк, преминаващ през пътната мрежа на областта, както и от организацията на движение – интензивност на трафика, качество на пътната настилка и др.

- ***Данни за причини за замърсяване и за съответните източници на замърсяване***

Източници на замърсяване могат да бъдат: липса или лошо техническо състояние на пречиствателните съоръжения, използване на горива с високо

съдържание на вредни вещества, многобройни източници на замърсяване от битово отопление през зимния сезон и др.

Източник на вредни емисии в атмосферния въздух на територията на община Брезник на този етап е битовият сектор.

Населението на общинския център и още 34 села използва твърдо гориво – дърва и въглища, за отопление и домакински цели. Това е и основната причина, която създава условия за замърсяване на атмосферния въздух.

Газификацията на град Брезник би могла да минимизира тези негативни въздействия до минимум и да установи добра тенденция за подобряване качеството на атмосферния въздух в района.

- ***Източници на емисии на територията на общината и евентуална заплаха от увеличаване на замърсяването***

Към момента на територията на общината няма установено наднормено замърсяване на атмосферния въздух. Източници на промишлен шум и вредни емисии, които да са сериозен проблем за въздуха на настоящия етап не са идентифицирани.

Източници на емисии и евентуална заплаха от увеличаване на замърсяването биха могли да бъдат: разширяването на дадено предприятие, промяна на дейността на предприятие, увеличаване на трафика на автомобилния транспорт и др.

- ***Емисии от неподвижни източници:***

Специфичен сезонен проблем на гр. Брезник е състоянието на атмосферния въздух през отоплителния сезон. Проблемът се поражда от факта, че замърсяването се предизвиква на първо място от масовото използване на въглища и дърва за отопление на жилищата. Едва след това, като замърсители се явяват промишлените предприятия и автотранспорта.

Замърсяването, причинявано от населението на този етап може само да бъде следено сезонно чрез замервания на основните замърсители от МОСВ. Стъпка напред към предотвратяване замърсяването на въздуха с прах и серен двуокис е ограничаването, а впоследствие и прекратяването на използване в бита на въглища. Въглищата са с висока калоричност, но високото съдържание на сяра ги прави неприемливи за масово използване в бита.

- ***Емисии от подвижни източници:***

Основен източник на емисии от подвижни източници са отработените газове от моторни превозни средства със замърсители: прах, оловни аерозоли, серен диоксид, азотен диоксид, сероводород.

- ***Мерки за получаване на необходимите данни за констатиране на наднормено замърсяване***

В случаите, когато липсват данни, за да се констатира дали има или няма наднормено замърсяване, и особено когато има съмнение за наднормено замърсяване, се набелязват мерки и се предприемат действия по установяване на замърсителя, уведомяване на компетентните органи и извършване на необходимите измервания.

В случаите на констатирано наднормено замърсяване се определят честота; териториален обхват на замърсяването /на територията на цялата община, отделните населени места и т.н/. При констатиране на показателят "неприятни миризми", се описват - източниците, причините, засегнато население и др.

2.2 Водни ресурси анализ на състоянието на подземните и повърхностни води на територията на община Брезник съгласно ПУРБ на „ЗБР" (2016-2021г.)

Реки и язовири на територията на общината

Хидроложките условия в община Брезник са сравнително добри. Хидрографската мрежа се образува от реките Конска и Светля, които са десни притоци на р. Струма.

***Река Конска** води началото си от връх Китка, Завалската планина и заедно с притоците си протича през Брезнишката котловина. Реката има постоянно водно течение с неравномерен воден дебит през различните годишни сезони. Река Конска и нейните притоци в горното си течение протичат през горския фонд, след което продължават изключително сред селскостопанския фонд.*

***Река Светля** води началото си от планината Любаш и също е с постоянно водно течение и неравномерен воден дебит.*

На територията на община Брезник са разположени следните микроязовири – яз. гр. Брезник, яз. с.Красава, яз.с.Завала, яз.с.Бегуновци, яз.с.Слаковци , яз.с Конска, яз.с.Кошарево и яз.с.Брезнишки извор.

Питейното водоснабдяване се осигурява чрез язовир „Красава-2” с обем 3 мил.куб.м., мрежата от групата „Секирна – Брезник” и местни водохващания със съответните пречиствателна станция в Брезник, система за хлориране, почистване и поддържане на каптажи и резервоари.

От 35 селища на общината 32 са водоснабдени, което представлява 91%., неводоснабдени са селата Гоз, Арзан, Озърновци. От язовира са водоснабдени – Брезник, Ноевци, Бегуновци, Велковци, Режанци, Бабица. От водоснабдителната група „Секирна – Брезник” са водоснабдени селата Долна Секирна, Станьовци, Кошарево, Бегуновци, Гигинци, Непразненци, Ноевци, Велковци. Останалите селища са водоснабдени от местни водоизточници.

Таблица 2: ЯЗОВИРИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА БРЕЗНИШКА ОБЩИНА

¹	ЯЗОВИР	ЗЕМЛИЩЕ на град (село)	Водни обеми		Язовирна стена			Характерни коти				Напоявани площи			Залята площ
			общ	мъртъв	H (височина)	L (корона)	земен насип	дъно	осн. изп-л	пре-ливник	корона	общо	грави-тачно	пом-пено	
			$м^3.10^3$	$м^3.10^3$	м	м	$м^3.10^3$	м	м	м	м	дка	дка	дка	дка
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**	**14**	**15**	**16**
ЯЗОВИРИ СТОПАНИСВАНИ ОТ "НАПОИТЕЛНИ СИСТЕМИ" ЕАД - КЛОН ПЕРНИК															
1	**Бегуновци**	с.Бугуновци	1550	50	13.00	382.0	67.6		720	738.77	740.27	6981	400	6581	280
МАЛКИ ЯЗОВИРИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА БРЕЗНИШКА ОБЩИНА															
1	**Слаковци**	с.Слаковци	330		15.60	178.0	35.0		711.90	723.50	725.00	1270	1270	-	90
2	**Брезник**	гр.Брезник	56	1	7.00	150.0	8.0		724.00	730.00	731.00	-	-	-	45
3	**Завала**	с.Завала	79	9	6.50	130.0	11.5	923.00	923.50	928.67	930.00	-	-	-	20
4	**Кошарево**	с.Кошарево	25	5	6.00	300.0	12.0		830.00	855.00	836.00	190	190	-	16
5	**Красава**	с.Красава	95	15	8.70	117.0	14.0		852.50	858.00	859.70	385	185	200	36
6	**Извор**	с.Извор	187		8.65	225.0			735.00	742.00	743.65	-	-	-	-
7	**Конска**	с.Конска	76	6	7.50	124.0	11.5	787.00	788.00	794.19	795.50	-	-	-	17
ЯЗОВИРИ НА “ВОДОСНАБДЯВАНЕ“ ЕООД															
1	**Красава - 2**	с.Красава	1970	2	5.20	350.0									

Към таблица 2: ЯЗОВИРИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА БРЕЗНИШКА ОБЩИНА

1	ЯЗОВИР	ЗЕМЛИЩЕ на град (село)	ВОДОИЗТОЧНИК		ОТТОК		ВИСОКИ ВОДИ			ПРЕЛИВНИК		ОСН.ИЗП-ТЕЛ		Проект антска органи-Зация	Година на завършване
			Наименование	F	30%	75%	Q max 0,1%	Q max 1%	Q max 3%	Q прел.	Q макс	d	Q макс		
				км^2	м^3.10^3	м^3.10^3	м^3/сек	м^3/сек	м^3/сек	м^3/сек	М^3/сек	м	м^3/сек		
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
ЯЗОВИРИ СТОПАНИСВАНИ ОТ "НАПОИТЕЛНИ СИСТЕМИ" ЕАД - КЛОН ПЕРНИК															
1	**Бегуновци**	с.Бугуновци	Река								3,25	0,500	1,27		
МАЛКИ ЯЗОВИРИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА БРЕЗНИШКА ОБЩИНА															
1	**Слаковци**	с.Слаковци	река	6.36	641	335		25	17	3.04	8.00	0.30	0.520		1963
2	**Брезник**	гр.Брезник	река	4.85											
3	**Завала**	с.Завала	дере									0.30			
4	**Кошарево**	с.Кошарево	дере	2.3	296	206		12.8	6.1	0.40	1.52	0.30	0.617		1959
5	**Красава**	с.Красава	дере	3.0	384	252	5.3	17.0	8.2	4.15	12.15	0.30	0.617	Водпр	1959
6	**Извор**	с.Извор	р.Изворщица	4.6	590	418			12.4	26	38.2	0.30	0.400	РПО-Пк	1970
7	**Конска**	с.Конска	дере												

- ***Източници на замърсяване на територията на общината***

Причина за замърсяване на водните обекти на територията на общината е липсата на пречиствателно съоръжение. Неконтролирано изпускане на отпадъчни води също може да окаже негативно влияние както върху околната среда, така също и върху питейни водоизточници.

- ***Минерални води - местонахождение, характеристики, дебит, използване, потенциал***

В местността "Лесков дол" в западната част на възвишението "Бърдото" се намира минералният извор "Желязна вода", известен още като "Галерията".

Високите лечебни свойства на минералната вода са били познати на населението от града и околностите му и тя е била широко използвана с лечебна и предпазна цел за укрепване и възстановяване на здравето.

През 1907 година брезнишката "желязна" вода е била отличена със златен медал на изложението за минерални води в Лондон.

Общата минерализация на минералната вода от каптиран естествен извор „Галерията" находище на минерална вода „Брезник", гр.Брезник, община Брезник, област, Перник е 6 871 mg/l. Характеризира се като високо минерализирана, хипотермална, сулфатно-калциево-магнезиева и желязна вода, без санитарно-химични и микробиологични признаци на замърсяване. Съдържанието на изследваните микрокомпоненти и стойностите на радиологични показатели са в границите на нормите за минерални води. Водата има стабилен физико-химичен състав и свойства и отговаря на изискванията на Наредба №14 за курортните ресурси, курортните местности и курортите /ДВ, бр.79 от 1987г., посл. изм.бр.70 от 2004г./

В таблици 3 и 4 има данни за физико-химичния състав на минералните води от извор „Галерията" през годините от 1964 до 2018г.

Таблица 3.

Таблица 2.13 Данни за химичния състав на минералните води от извор „Галерията" („Желязната вода"), след 1960 г

Опробване / Показатели	Опробване на УХМ към БАН						Опробване за Сертификат		Настоящи изследвания	
Дата	21.07.1964		2.10.1969		26.04.1971		27.6.2002		26.07.2011	
Дебит, л/с			0,033						0,022	
pH	3,2		2,7		2,76		3,8		3,38	
T°C			12						13,7	
Аниони	**mg/l**	**%eqw**	**mg/l**	**%eqw**	**mg/l**	**%eqw**	**mg/l**	**%eqw**	**mg/l**	**%eqw**
F							0,30	0,03	0,27	0,01
Cl	4,29	0,18	15,96	0,38	45,68	1,71	26,00	1,38	16,5	0,48
Br			-							
SO4	3209,32	99,82	5682,81	99,62	3552,23	98,29	2411,00	94,81	4666	99,46
HCO3			-				122,00	3,78	0	
HPO4			следи						0,79	0,03
NO3									1,72	0,03
Сума аниони	3213,61		5698,77		3597,91		2559,30		4685,28	
Катиони										
NH4	0,56	0,83					0,30	0,03	0,01	
Na + K	13,82	6,09	508,59	18,62	68,94	3,96	169,10	13,54	9,8	0,42
Ca	318,75	23,76	434,74	18,27	422,44	28,01	411,60	37,89	693,7	33,89
Mg	142,98	17,56	80,29	5,56	263,87	28,84	267,50	40,60	300,1	24,13
Fe	358,4	19,18	1154,00	38,84	370,00	20,95	32,00	3,16	682,313	35,81
Al	72,17	11,99	138,62	12,98	110,58	16,35	5,00	1,02	26,902	2,92
Mn	26,39	1,44	132,35	4,06	11,00	0,53	56,00	3,75	49,886	1,77
HBO2					1,17	1,34				
Сума катиони	933,07		2448,59		1248,00		936,50		1797,87	
H2SiO3	31,15		62,23		49,92		26,60			
Обща минерализация	4177,83		8209,59		4895,83		3522,40		6483,1457	
Формула на Курлов	$M4,18\frac{SO4\ (100)}{Ca(24),Fe(19),Mg(18)}$		$M8,21\frac{SO4\ (100)}{Fe(39),Na(19),Ca(18)}$		$M4,9\frac{SO4\ (98)}{Mg(29),Ca(28),Fe(21),Al(18)}$		$M3,5\frac{SO4\ (95)}{Mg(41),Ca(38)}$		$M6,5\frac{SO4\ (99)}{Fe(36),Ca(34),Mg(24)}$	
Характеристика	Кисела, сулфатна, калциево-железно-магнезиева вода		Минерализирана, кисела, сулфатна, железно-натриево-калциева вода		Кисела, сулфатна, магнезиево- калциево-железно-алуминиева вода		Кисела, сулфатна, магнезиево-калциева вода		Минерализирана, кисела, сулфатна, железно-калциево-магнезиева вода	

Таблица 4.

БАЛНЕОЛОГИЧНА ОЦЕНКА №78/31.05.2018г.

НА МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Общата минерализация на минералната вода от каптиран естествен извор „Галерията“ находище на минерална вода „Брезник“, гр.Брезник, община Брезник, област, Перник е 6 871 mg/l. Характеризира се като високо минерализирана, хипотермална, сулфатно-калциево-магнезиева и желязна вода, без санитарно-химични и микробиологични признаци на замърсяване. Съдържанието на изследваните микрокомпоненти и стойностите на радиологични показатели са в границите на нормите за минерални води. Водата има стабилен физико-химичен състав и свойства и отговаря на изискванията на Наредба №14 за курортните ресурси, курортните местности и курортите /ДВ, бр.79 от 1987г., посл. изм.бр.70 от 2004г./

Физико-химичен състав:

Температура на водата –12,5 °C
Активна реакция pH – 3,08
Сух остатък при 180 °C – 6780 mg/l
Сух остатък при 260 °C – 6680 mg/l
Електропроводимост при 25 °C – 5120 µS/cm
Въглероден диоксид – 0,00 mg/l
Сероводород – 15,4 mg/l
Дебит – 0,019 l/s

Аниони		**mg/l**
Флуор	F^-	<0,05
Хлор	Cl^-	987,00
Сулфат	SO_4^{2-}	4604,69
Карбонат	CO_3^{2-}	<6,00
Хидрокарбонат	HCO_3^-	<6,00
Хидросиликат	$H SiO_3$	-
Нитрати	NO_3	<1,00
Нитрити	NO_2	<0,05

Катиони		**mg/l**
Амоний	NH_4^+	< 0,05
Литий	Li^+	3,17
Натрий	Na^+	62,85
Калий	K^+	9,17
Калций	Ca^{2+}	522,18
Магнезий	Mg^{2+}	309,39
Желязо	Fe - общо$^{3+}$	1043,06
Манган	Mn^+	69,30

При използване за питейно балнеолечение и балнеопрофилактика оказва благоприятно въздействие при **желязодефицитни анемии**.
Препоръчително е приемът на водата да се осъществява посредством сламка за да се избегне оцветяването на зъбите и венците на глътки не повече от 2 х 50 – 60 мл/дневно минерална вода и трикратни курсове в годината с продължителност 10-15 дни.
Препоръчително е да се пие при извора поради нестабилност на водата.
Противопоказания: обострени заболяваня на гастроинтестиналния тракт и заболявания на паренхимните органи.

Анализ на състоянието на подземните и повърхностни води на територията на община Брезник съгласно ПУРБ на БД „ЗБР“(2016-2021г.)

ПУРБ –НАПРЕДЪК ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ ЗА ДОБРО СЪСТОЯНИЕ

Основна цел е постигане на добро състояние за всички водни тела т.е. добро екологично състояние (потенциал), както и добро химично състояние на повърхностните води и добро химично и количествено състояние на подземните води. Отправна точка при разработването на ПУРБ е оценка състоянието на повърхностните и подземните води, каква част от тях са постигнали целите за добро състояние, а за тези които не са – анализ на причините и предприемане на мерки за постигане на целите.

Постигнати цели на повърхностните води:

За повърхностните ВТ са постигнати целите, когато тяхното екологично и химично състояние е поне „добро“.

От всички 183 повърхностни водни тела в Западнобеломорски район, оценка на екологичното състояние в настоящия ПУРБ е направена за 178 водни тела, а 5 повърхностни водни тела – 3 % от общия брой не са оценени поради липса на данни от мониторинг и са обявени в неизвестно екологично състояние. Анализът на резултатите от оценката на екологичното състояние/потенциал на повърхностните водни тела показва, че 11 водни тела - 6% са в отлично състояние/максимален потенциал, 103 тела - 56 % са в добро състояние/потенциал, 51 водни тела - 28% са в умерено състояние/потенциал, 8 водни тела - 4 % са в лошо състояние/потенциал и 5 водни тела - 3 % са в много лошо състояние/потенциал.

Най-честите причини за влошено екологично състояние на повърхностните водни тела в ЗБР са следните:

- *превишенията на нормите за добро екологично състояние по показателите, свързани с кислороден режим – разтворен кислород, наситеност с кислород, БПК5 – свързани с органично замърсяване от непречистени битови и промишлени отпадъчни води;*
- *превишения на нормите за добро екологично състояние по отношение на биогенни вещества – амониев азот, нитратен азот, нитритен азот, общ азот ортофосфати и общ фосфор - свързани с биогенно замърсяване от непречистени битови отпадъчни води и дифузно*

замърсяване от селскостопански дейности – земеделие и животновъдство;

- *установени превишения на СКОС /стандарти за качество на околната среда/ за следните специфични замърсители – мед, цинк, цианиди, по-рядко желязо и манган – свързани с нерегламентирани заустявания на непречистени битови и промишлени отпадъчни води;*
- *влошени стойности на индикативните БЕК - / биологични елементи за качество/*

Актуалната оценка на екологичното състояние на всички 183 повърхностни водни тела в ЗБР е представена в следната таблица:

Екологично състояние/потенциал на повърхностните водни тела в Западнобеломорски район	*Брой повърхностни водни тела*	*Дял на оценените водни тела спрямо общия брой повърхностни водни тела в Западнобеломорски район, %*
Отлично състояние/потенциал	*11*	*6*
Добро състояние/потенциал	*103*	*56*
Умерено състояние/потенциал	*51*	*28*
Лошо състояние/потенциал	*8*	*4*
Много лошо състояние/потенциал	*5*	*3*
Неизвестно състояние	*5*	*3*

Мониторинг и оценка на състоянието на подземните води

Мониторингът на подземните води включва:

- *мрежа и програма за мониторинг на количественото състояние - осигурява информация за допълване и валидиране на процедурата за характеризиране и оценка на риска да не се постигне добро количествено състояние на ПВТ /повърхностни водни тела/, и за оценка на количественото състояние на ПВТ;*

- *мрежа и програма за контролен мониторинг на химичното състояние - осигурява информация за допълване и валидиране на процедурата за характеризиране и оценка на риска да не се постигне добро химично състояние на ПВТ, и за оценка на дългосрочните тенденции, както на концентрациите на веществата и показателите, характеризиращи химичния състав на ПВТ в естествени условия, така и на концентрациите на замърсителите в резултат на човешката дейност;*

- *мрежа и програма за оперативен мониторинг на химичното състояние - осигурява информация за определяне състоянието на ПВТ, които са определени в риск да не постигнат добро състояние и установяване на наличието на значителни и трайни възходящи тенденции в концентрацията на замърсителите;*

- *мрежа и програма за мониторинг на постигането на целите на ПВТ, определени като зони за защита на питейните води;*

- *мрежа и програма за собствен мониторинг на титуляри на издадени разрешителни за водовземане от подземни води. Данните от проведения собствен мониторинг на черпените количества се ползват за разширяване и усъвършенстване на концептуалния модел, използван при определяне местоположението на съответните пунктове и програмата за количествен мониторинг.*

Резултатите от мониторинга се използват за:

- *оценка на химичното и количественото състояние на ПВТ;*
- *подобряване на информацията за характеристиките на ПВТ;*
- *валидиране на оценките на риска;*
- *разработване на програмите от мерки;*
- *оценка на ефективността на програмите от мерки;*
- *да се докаже съответствие с целите на зоните за защита за питейни води и други зони за защита (вкл. водни и сухоземни екосистеми);*
- *да се характеризира естествения химичен състав на подземните води, включително естествени тенденции; да се оценят антропогенно обусловените тенденции в концентрациите на замърсители и тяхното обръщане.*

Мониторинг на количественото състояние на ПВТ

Информацията от програмите за мониторинг на количественото състояние служи за:

- *осигуряване на информация за характеризирането на ПВТ и оценка на ресурсите на ПВТ;*
- *определяне на количественото състояние на ПВТ;*
- *подкрепяне на оценката на химичния статус и анализа на тенденциите;*
- *разработване и оценка на ефекта от програмата от мерки;*
- *изискванията към пунктовете, параметрите, цикъла и честотата на мониторинг на количественото състояние на ПВТ са посочени т. IV от методиката за мониторинг*

Мрежата за мониторинг на количественото състояние на ПВТ се установява за всяко ПВТ, като включва:

- *пунктовете от мрежата на НИМХ, по които се определят естествените ресурси (средномногогодишното подхранване) на ПВТ и посоката на потока на подземните води и*

- *пунктове, фокусирани в локални участъци от ПВТ, мониторингът в които е насочен към значимия натиск и съответното въздействие върху конкретни рецептори.*

Поради липсата на подходящи МП, които да отговарят на изискванията на Раздел III от методиката за мониторинг, в 20 бр. ПВТ се предвижда целево изграждане на сондажи за мониторинг. В програмата за мониторинг на количественото състояние, ПВТ в които се предвижда изграждане на мониторингови пунктове са представени в следната таблица:

Код ПВТ	Наименование на ПВТ	Минимален брой пунктове предвидени за изграждане в ПВТ
BG4G00000Q001	Порови води в кватернер - Струмешница	2
BG4G00000Q002	Порови води в кватернер - Кресна-Сандански	2
BG4G00000Q003	Порови води в кватернер - Симитли	2
BG4G00000Q004	Порови води в кватернер - Благоевград	3
BG4G00000Q007	Порови води в кватернер - Радомир-Брезник	1
BG4G00000Q008	Порови води в кватернер - Разлог	2
BG4G00000Q009	Порови води в кватернер - Гоце Делчев	1
BG4G001QNPg010	Порови води в кватернер-Неоген-Палеоген - Доспат	2
BG4G00000N011	Порови води в неоген - Струмешница	3
BG4G00000N012	Порови води в неоген - Сандански	3
BG4G00000N013	Порови води в неоген - Симитли	1
BG4G00000N014	Порови води в неоген – Благоевград	1
BG4G00000N015	Порови води в неоген - Брезник - Земен	2
BG4G00000N016	Порови води в неоген - Разлог	3
BG4G00000N017	Порови води в неоген – Гоце Делчев	2
BG4G00001Pg018	Порово - пукнатинни води в Гоцеделчевски палеогенски водоносен хоризонт	1
BG4G00001Pg038	Порови води в палеогенски седиментен комплекс в източните склонове на Влахина планина	3
BG4G00001Pg039	Порово-пукнатинни води в Осоговски палеогенски вулканогенно-седиментен комплекс	3
BG4G00001Pg138	Порови води в палеогенски седиментен комплекс на Бобовдолска и Кюстендилска котловина	2
BG4G00001Pg238	Порови води в палеогенски седиментен комплекс на Пернишка котловина	3

Оценка на химичното състояние на подземните води

Оценката на химичното състояние на ПВТ е извършена, като са използвани данни от изпълнения в периода 2010 - 2014 г., мониторинг на химичното състояние на ПВТ, от мониторингови пунктове:

- *от мрежите за контролен мониторинг на химичното състояние на ПВТ , определени със – Заповеди № РД-715/02.08.2010 г. и РД-182/26.02.2013 г. на Министъра на околната среда и водите;*

- *отпаднали от мрежите за контролен мониторинг на химичното състояние, за които съществуват представителни данни;*

- *от мрежите за собствен мониторинг, изпълняван от титулярите на разрешителни, които имат редици от данни (прекъснатост за не повече от 1 година).*

Оценката на химичното състояние на ПВТ се състои в последователното прилагане на тестовете описани в подхода:

- *тест „Обща оценка на химичното състояние на ПВТ: Оценка на състоянието на ПВТ в района на мониторингови пунктове" се състои в прилагането на 10 последователни стъпки. От първа до четвърта стъпка, теста е приложен за всички ПВТ в риск по химично състояние. Резултатите от анализа показват, че за 6 от 9-те ПВТ в риск, в района на нито един пункт за мониторинг (МП) не е установено превишение на концентрациите на показателите и веществата на замърсяване спрямо ПС или стандартите за качество. Съгласно теста, ако в района на всички МП състоянието е определено като добро, ПВТ се определя в добро химично състояние и не се прилагат останалите тестове от подхода.*

Код ПВТ	Наименование на ПВТ	Състояние на ПВТ (в риск) в района на всички МП
BG4G000000Q002	Порови води в кватернер - Кресна-Сандански	добро
BG4G000000Q004	Порови води в кватернер - Благоевград	добро
BG4G00000QN006	Порови води в кватернер - неоген Кюстендил	добро
BG4G000000Q007	Порови води в кватернер РадомирБрезник	добро
BG4G000000Q009	Порови води в кватернер - Гоце Делчев	добро
BG4G000000N015	Порови води в неоген - Брезник - Земен	добро

Оценка на количественото състояние на подземните води

За оценка на количественото състояние на ПВТ в ПУРБ 2016 - 2021 г. е използван утвърден „Подход за оценка на количественото състояние на ПВТ" 50 . Оценка на количествено състояние е правена само за ПВТ в риск (13 от общо 38 бр. ПВТ), като ПВТ, за които е установено, че няма риск автоматично са класифицирани като такива в добро количествено състояние. Основните критерии за оценка на доброто количествено състояние са разполагаемите ресурси на ПВТ и нивото на подземните води. Оценката на количественото състояние на ПВТ в риск, е направена като са тествани различни елементи отчитащи посочените в подхода критерии за добро количествено състояние:

Крайната оценка на количественото състояние на ПВТ, определени в риск по количество е изготвена след провеждане на всички тестове (където са приложими). Използван е принципа „one out - all out", т.е. ако само по един от тестовете ПВТ е определено в лошо количествено състояние, респективно цялото ПВТ се оценява в лошо количествено състояние.

Ако по всички приложени тестове ПВТ е в добро количествено състояние, то ПВТ се обявява в добро количествено състояние.

От общо План за управление на речните басейни на ЗБР (2016-2021 г.) 2016 223 Басейнова дирекция „Западнобеломорски район" 13 бр. ПВТ в риск, 6 бр. са оценени в лошо количествено състояние, те са представени в следната таблица:

№ по ред	Тип на ПВТ	Количествено състояние на ПВТ	
		ДОРБО	ЛОШО
1	ПВТ в алувиалните отложения на реките	5	5
2	ПВТ в грабеновидни депресии	7	0
3	ПВТ с пукнатинни води	10	1
4	ПВТ в райони с карстови басейни, разположени в територии с разпространение на пукнатинни колектори	4	
5	ПВТ в самостоятелни карстови басейни	6	0

Общата оценка на състоянието на всички 38 бр. е направена, като са съпоставени крайните оценки за химичното и количествено състояние на ПВТ.

По-лошата от двете оценки е определяща и водеща за цялостната оценка на състоянието на всяко подземно водно тяло.

От общо 38 бр. ПВТ, 6 са оценени в ЛОШО състояние.

№ по ред	Тип на ПВТ	Име на ПВТ	Код на ПВТ	Оценка на химично състояние	Оценка на количествено състояние	Обща оценка на състоянието на ПВТ
1	Водни тела в алувиалните отложения на реките	Порови води в кватернер - Струмешница	BG4G000000Q001	ЛОШО	ЛОШО	ЛОШО
2		Порови води в кватернер - Кресна-Сандански	BG4G000000Q002	ДОБРО	ЛОШО	ЛОШО
3		Порови води в кватернер - Симитли	BG4G000000Q003	ДОБРО	ЛОШО	ЛОШО
4		Порови води в кватернер - Благоевград	BG4G000000Q004	ДОБРО	ДОБРО	ДОБРО
5		Порови води в кватернер - Дупница	BG4G000000Q005	ДОБРО	ДОБРО	ДОБРО
6		Порови води в кватернер - Неоген - Кюстендил	BG4G00000QN006	ДОБРО	ЛОШО	ЛОШО
7		Порови води в кватернер - Радомир-Брезник	BG4G000000Q007	ДОБРО	ДОБРО	ДОБРО
8		Порови води в кватернер - Разлог	BG4G000000Q008	ДОБРО	ЛОШО	ЛОШО
9		Порови води в кватернер - Гоце Делчев	BG4G000000Q009	ДОБРО	ДОБРО	ДОБРО
10		Порови води в кватернер - Неоген-Палеоген – Доспат	BG4G001QNPg010	ДОБРО	ДОБРО	ДОБРО
11	Водни тела в грабеновидни депресии	Порови води в неоген - Струмешница	BG4G000000N011	ДОБРО	ДОБРО	ДОБРО
12		Порови води в неоген - Сандански	BG4G000000N012	ДОБРО	ДОБРО	ДОБРО
13		Порови води в неоген - Симитли	BG4G000000N013	ДОБРО	ДОБРО	ДОБРО
14		Порови води в неоген - Благоевград	BG4G000000N014	ДОБРО	ДОБРО	ДОБРО
15		Порови води в неоген - Брезник-Земен	BG4G000000N015	ДОБРО	ДОБРО	ДОБРО
16		Порови води в неоген – Разлог	BG4G000000N016	ДОБРО	ДОБРО	ДОБРО
17		Порови води в неоген - Гоце Делчев	BG4G000000N017	ДОБРО	ДОБРО	ДОБРО
18	Водни тела с пукнатинни води	Порово-пукнатинни води в Гоцеделчевски палеогенски водоносен хоризонт	BG4G00001Pg018	ДОБРО	ДОБРО	ДОБРО
19		Порови води в палеогенски седиментен комплекс в източните склонове на Влахина планина	BG4G00001Pg038	ДОБРО	ДОБРО	ДОБРО

20		Порово-пукнатинни води в Осоговски палеогенски вулканогенно-седиментен комплекс	BG4G00001Pg039	ДОБРО	ДОБРО	**ДОБРО**
21		Порови води в палеогенски седиментен комплекс на Бобовдолска и Кюстендилска котловина	BG4G00001Pg138	ДОБРО	ДОБРО	**ДОБРО**
22		Порови води в палеогенски седиментен комплекс на Перишка котловина	BG4G00001Pg238	ДОБРО	ДОБРО	**ДОБРО**
23		Пукнатинни води в Пирински блок	BG4G1PzC2Pg019	ДОБРО	ДОБРО	**ДОБРО**
24		Пукнатинни води в Рило-родопски метаморфити, Южнобългарски гранити, Калински плутон	BG4G001PzC2021	ДОБРО	ДОБРО	**ДОБРО**
25		Пукнатинни води в Беласишки метаморфити	BG4G001PtPz025	ДОБРО	ЛОШО	**ЛОШО**
26		Пукнатинни води в Западнородопскиметаморфити, Южнобългарски гранити, Барутин-буйновски плутон	BG4G001PtPz026	ДОБРО	ДОБРО	**ДОБРО**
27		Пукнатинни води във Верила-Витошки блок	BG4G001PtPz027	ДОБРО	ДОБРО	**ДОБРО**
28		Пукнатинни води във Влахино-огражденско-малешевско-осоговскиметаморфити	BG4G001PtPz125	ДОБРО	ДОБРО	**ДОБРО**
29	**Водни тела в райони с карстови басейни, разположени в територии с разпространение на пукнатинни колектори**	Пукнатинно-карстови води в Еловдолски карстов басейн	BG4G001T2T3029	ДОБРО	ДОБРО	**ДОБРО**
30		Пукнатинно-карстови води в Сатовчански карстов басейн, Долнодряновски плутон	BG4G0001Pt1030	ДОБРО	ДОБРО	**ДОБРО**
31		Пукнатинно-карстови води в Бобошево-Мърводолскикартсов басейн	BG4G00001T2035	ДОБРО	ДОБРО	**ДОБРО**
32		Пукнатинно-Карстови води в Гоцеделчевски карстов басейн, Тешовски плутон	BG4G0001Pt1036	ДОБРО	ДОБРО	**ДОБРО**
33	**Водни тела в самостоятелни карстови басейни**	Карстови води в Земенски карстов басейн	BG4G00T2T3028	ДОБРО	ДОБРО	**ДОБРО**
34		Карстови води в Разложки карстов басейн	BG4G000Pt3031	ДОБРО	ДОБРО	**ДОБРО**
35		Карстови води във Влахински карстов басейн	BG4G000Pt3032	ДОБРО	ДОБРО	**ДОБРО**
36		Карстови води в Логодашки карстов басейн	BG4G00T1T2033	ДОБРО	ДОБРО	**ДОБРО**
37		Карстови води в Смоличенски карстов басейн	BG4G00T1T2034	ДОБРО	ДОБРО	**ДОБРО**
38		Карстови води в Голобърдовски карстов басейн	BG4G1T1T2T3037	ДОБРО	ДОБРО	**ДОБРО**

2.4 Отпадъци;

Анализът и оценката на съществуващото състояние по управление на отпадъците са извършени в съответствие с актуализираните данни от Общинската програма за управление на отпадъците (ОПУО) .

<u>Генерирани отпадъци по видове и източници - битови, опасни, строителни, зелени и производствени</u>

За оценка на съществуващото състояние в община Брезник са използвани отчети и изготвен Морфологичен анализ, извършен в рамките на проект „Пилотни модели за екологосъобразно събиране и временно съхранение на опасни битови отпадъци“, съгласно договор №12471/13.08.2018г., сключен между ПУДООС – възложител и „ЕКО – МОРФОЛОГИЯ БЪЛГАРИЯ“ ДЗЗД – изпълнител.

„Морфологичният състав е характеристика, изразяваща количеството на отделните видове отпадъци (хартия, хранителни отпадъци, пластмаси, текстил, стъкло, метали, опасни отпадъци и др.), изразено в процент спрямо общото количество на отпадъците“.

В различните общини количеството и морфологичният състав на образуваните битови отпадъци варира в зависимост от функционалния тип на населените места, социалния статус на населението и други.

Данните за морфологичния състав са необходими при избор на определяне на капацитета на съоръжения за предварително третиране и обезвреждане на битовите отпадъци, при въвеждането на системи за разделно събиране на отпадъците или при оптимизация на въведените такива.

Морфологичен състав (%) на образуваните отпадъци в Община Брезник

Вид Отпадък	-	Средни Стойности % Пролет	Средни Стойности % Лято	Средни Стойности % Есен	Средни Стойности % Зима	Средногодишен Процент
Хранителни	-	5%	4%	6%	8%	6%
Хартия	-	15%	7%	10%	4%	9%
Картон	-	16%	7%	10%	4%	9%
Пластмаса	-	11%	10%	15%	11%	12%
Текстил	-		2%	2%		1%
Гума	-	2%		2%	2%	1%
Кожа	-					
Градински	-	6%	3%	5%		3%
Дървесни	-					
Стъкло	-	4%	4%	7%	6%	5%
Метали	-	3%	4%	7%	4%	4%
Инертни>4 см	-					
Опасни	-		1%		2%	1%
Други	-	2%	2%	3%	2%	2%
Ситна Фракция<4см	-	36%	57%	34%	57%	46%

Изводи

След проведените четирисезонни изследвания върху избраната обследвана смесена зона могат да се направят следните изводи за община Брезник.

1) *Анализът от обследваната зона показват значителни количества рециклируеми отпадъци от пластмаса и хартия.*
2) *Присъствието на хартиените отпадъци от опаковки и през четирите сезона е сравнително нисък 3,81%, но присъствието на хартия с друг произход е 7,64%. Ползването на печки с твърдо гориво в по- голяма част от домакинствата на община Брезник, обяснява този факт, типичен за населеното място.*
3) *Трябва да обърне внимание на търговските обекти и магазинната мрежа, която генерира хранителни отпадъци и отпадъци от опаковки – пластмасови и хартиени и тяхното отделяне при генератора, за да се избегне попадането им в контейнерите за битови отпадъци.*
4) *Пепелта от печките през есента и зимата попада в контейнерите за битови отпадъци и затруднява процеса на сепарация.*

Битови отпадъци

Битовите отпадъци се формират от жизнената дейност на хората. Количеството и съставът им зависят от мястото на образуване, от стандарта на живот на населението и неговата култура, степента на благоустроеност на населените места, начина на отопление и много други фактори.

На територията на Община Брезник годишно се образуват около 2500 т. битови отпадъци.

Био-отпадъци

Не съществува система, която да гарантира наличието на достоверна информация за количеството образуващи се биоразградими отпадъци на територията на Община Брезник за година.

Био-отпадъците са биоразградими отпадъци от парковете и градините, хранителни и кухненски отпадъци от домакинства, ресторанти, заведения и др.

Биоразградими отпадъци са всички отпадъци, които се разграждат аеробно /с кислород/ или анаеробно / без наличие на кислород/, като хранителни и растителни отпадъци, хартия картон и др.

Предстои насърчаване оползотворяването чрез домашно компостиране на биоотпадъците, повишаване на информираността на населението за ползите и изискванията за разделно събиране и третиране на биоотпадъците, въвеждането на подобна практика трябва да бъде установено при спазване на Наредбата за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци /изм. и доп. ДВ. бр.2 от 8 януари 2021г./ и в съответствие с Приложение №1 Допустими видове биоотпадъци към Наредбата за третиране на биоотпадъците.

Строителни отпадъци

Преди откриването на строителната площадка и/или преди започването на дейности по изграждане или премахване на строеж, възложителят внася за одобряване в общината план за управление на строителните отпадъци в случаите, когато се изисква по Закона за управление на отпадъците

Кметът на общината одобрява плана за управление на строителни отпадъци или мотивирано отказва одобряването му в 14-дневен срок от получаването на плана или от отстраняването на нередовностите и/или предоставянето на допълнителната информация.

*План за управление на строителните отпадъци **не се** разработва при:*

1. *премахване на сгради с разгъната застроена площ (РЗП), по-малка от 300 кв. м;*

2*. премахване на сгради с паянтова конструкция;*

3. *реконструкция и основен ремонт на строежи с РЗП, по-малка от 700 кв. м;*

4. *промяна на предназначението на строежи с РЗП, по-малка от 700 кв. м;*

5. *строеж на сгради с РЗП, по-малка от 700 кв. м;*

6. *изграждане, реконструкция, основен ремонт и премахване на подземни и надземни линейни мрежи в областта на водоснабдяването и канализацията, електроснабдяването, топлоснабдяването, газоснабдяването, електронните съобщения, хидромелиорациите, третирането на отпадъците и геозащитната дейност с дължина до 1500 линейни метра в урбанизирани територии;*

7. *изграждане, реконструкция и основен ремонт на подземни и надземни линейни мрежи в областта на водоснабдяването и канализацията, електроснабдяването, топлоснабдяването, газоснабдяването, електронните съобщения, хидромелиорациите, третирането на отпадъците и геозащитната дейност с дължина до 5000 линейни метра извън урбанизирани територии;*

8. *премахване на подземни и надземни линейни мрежи в областта на водоснабдяването и канализацията, електроснабдяването, топлоснабдяването, газоснабдяването, електронните съобщения, хидромелиорациите, третирането на отпадъците и геозащитната дейност с дължина до 1000 линейни метра извън урбанизирани територии;*

9. *изграждане, рехабилитация, основен ремонт, реконструкция и премахване на пътища с дължина до 500 линейни метра;*

10. *премахване на негодни за ползване или застрашаващи безопасността строежи, когато е наредено по спешност от компетентен орган, с РЗП, по-малка от 300 кв. м;*

11. *изграждане и премахване на строежи от шеста категория;*

12. *всички текущи ремонти.*

Планът се изготвя от правоспособен проектант по смисъла на чл. 162, ал. 1 от Закона за устройство на територията.

Одобрените планове губят правно действие, в случай че в 6-месечен срок от датата на одобряването им строителството не е започнало, както и когато разрешението за строеж е загубило правно действие.

Предаването и приемането на СО се извършва само въз основа на писмен договор между възложителя на СМР или възложителя на премахването на строежи с лица, които имат право да извършват дейности по третиране на СО съгласно чл. 35 ЗУО, със съответния код по Наредба № 2 от 2014 г. за класификация на отпадъците (обн., ДВ, бр. 66 от 2014 г.; изм. и доп., бр. 32 от 2017 г.) с цел осигуряване постигането на целите за материално оползотворяване на СО.

Във връзка с изпълнение задълженията на кмета съгласно Закона за управление на отпадъците, Община Брезник има изготвен проект за Изграждане на център за окончателно обезвреждане на строителни и инертни отпадъци за нуждите на община Брезник, в ПИ с идентификатор 06286.60.8, м.Чифлик, гр.Брезник с площ 30 417 m^2.

Строителните отпадъци (СО) се формират при строителство, ремонт и реконструкция на сгради и други обекти. От началото на 2021г. към Наредбата за определяне на местните такси и цени на услуги се добави услуга за наемането и извозването на контейнер до площадка за третиране на строителни отпадъци със специализирана техника – двурaменен контейнеровоз, по кантарни бележки от „Софинвест“ЕАД - разтоварище „Враждебна“ за 2021г. са откарани 149 тона строителни отпадъци.

На територията на общината все още има места, където се изхвърлят нерегламентирано строителни отпадъци. Това води до увеличаване на разходите на общината за почистването им, необходимо е контролът от страна на общинската администрация да бъде завишен.

Производствени отпадъци

За управлението на производствените отпадъци са отговорни съответните лица, при чиято дейност те се образуват и притежателите им, съгласно чл.7 и чл.8 от ЗУО.

Същите лица трябва самостоятелно да извозват производствените/промишлените си отпадъци до Регионалното депо за неопасни отпадъци – Тева за обработка.

Извън определената стойност на услугите, лицата, които самостоятелно извозват производствени отпадъци за депониране до РДНО – Перник, се задължават да заплащат нормативно-устройствените отчисленията по чл. 60 и по чл. 64 от ЗУО, след получаване на маршрутен лист от съответната община, на чиято територия се намира производственото предприятие.

*Фирмите, които искат да депонират производствени отпадъци на Регионалното депо, преди да сключат договор с Община Перник трябва да извършат основно охарактеризиране на отпадъците които ще депонират, процедурите определени в част I на приложение 1 към Наредба № 6 от 27 август 2013 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци (**изм. и доп. ДВ. бр.36 от 1 май 2021г.**).*

Начини на третиране на отпадъците - съоръжения, местонахождение, обхванато население от организираното сметосъбиране и сметоизвозване на битови отпадъци

Организираното сметосъбиране и извозване на територията на община Брезник се извършва от служители в дейност „Чистота”.

Събирането на отпадъците се осъществява по предварително утвърдени и договорени маршрути и график по населените места и съответна кратност за месеца. При извънредни обстоятелства се извършват допълнителни извозвания извън предварителния график с цел поддържане на по-добра чистота в населените места.

От започване на работа на дейност ” Чистота” през 01.07.2012г системата на сметосъбиране и сметоизвозване се е подобрила чувствително. Управлението на тази дейност е добре организирано и се извършва по определен график.

Съществува порочната практика за изхвърлянето на не изгасена сгурия в съдовете за битови отпадъци през зимния период. Този факт и

дългогодишната употреба води до не много доброто състоянието на съдовете. Амортизираните съдове периодично се заменят с нови.

С оглед ликвидиране на порочната практика в много села да се изхвърлят отпадъци напълно неорганизирано на входните пътни артерии на населените места, а също и в реките и деретата, се провеждат регулярни проверки от комисии за установяване броя и площта на нерегламентираните сметища, тяхното почистване и последващ мониторинг.

Със Заповед на кмета на община Брезник, всички кметове и кметски наместници на населени места са упълномощени по смисъла на Закона за управление на отпадъците, за длъжностни лица, да контролират дейностите, свързани с образуване, събиране, съхранение, превоз и обезвреждане на битови и строителни отпадъци на територията на съответните населени места. Упълномощените длъжностни лица установяват нарушения по ЗУО и съставят актове при спазване и по реда на Закона за административните нарушения и наказания /ЗАНН/.

Система за разделно събиране на отпадъци от опаковки на територията на общината

Кметът на общината организира изпълнението на задълженията си за участие в системите за разделно събиране по чл. 19, ал. 3, т. 6 от ЗУО, като сключва договори при условия и ред, определен с решение на общинския съвет.

Съгласно чл. 23. ал (1) от Наредбата за опаковките и отпадъците от опаковки, всички населени места с население над 5000 жители трябва да имат организирани системи за разделно събиране на отпадъци от опаковки.

На територията на общината няма населено място с над 5000 жители, въпреки това Община Брезник има сключен Договор №12/25.01.2017г. с „ЕКО ПАРТНЪРС БЪЛГАРИЯ“ АД – „Организация по оползотворяване „ по смисъла на § 1т.16 от Допълнителните разпоредби на ЗУО, за което е издадено Решение ООп-ОО-7-00/05.12.2016г. от Министъра на околната среда и водите.

Към Договора има Програма неразделна част от него, съдържаща информация, съгласно чл.20, ал.4 от Закона за управление на отпадъците и чл.30, ал.4 от Наредбата за опаковките и отпадъците от опаковки .

Разчетите в Програмата за необходимия брой съдове са направени при съблюдаване на минималните изисквания към системите за разделно събиране на отпадъци от опаковки, организирани от организациите по оползотворяване съгласно чл.24 от Наредбата за опаковките и отпадъците от опаковки и броя на жителите в гр. Брезник, по данни на ГД ГРАО към 31.12.2016г.

Минимални изисквания към системата

Обхванато население в Община Брезник	Брой жители	Минимално изискуеми брой съдове жълти		Минимално изискуеми брой съдове зелени		Обем в литри
		брой	литри	брой	литри	
град Брезник	4,135.00	10	1,700.00	10	1,700.00	34,114
Общо	4,135.00	**10.00**	**1,700.00**	**10.00**	**1,700.00**	**34,113.75**

Както е видно от таблицата по-горе, минималният обем контейнери, който трябва да бъде разположен на територията на град Брезник е 34 114 литра, разпределени общо на 10 адреса в гр. Брезник. На всеки адрес е разположен по един комплект контейнери, които трябва да обслужва 400 жители в гр. Брезник.

Модел за разделно събиране на отпадъци от опаковки

Организацията е изградила двуконтейнерен модел за разделно събиране на отпадъци от опаковки и съгласно програма един комплект контейнери включва:

- *1 брой жълт метален контейнер с обем 1700 литра за събиране на хартиени, пластмасови и метални отпадъци от опаковки;*
- *1 брой зелен метален контейнер с обем 1700 литра за събиране на стъклени опаковки.*

Системата за разделно събиране обслужва домакинствата, административните, социалните и обществените сгради, заведенията за обществено хранене, търговските обекти и обектите за отдих, забавления и туризъм на територията на общ. Брезник.

Контейнерите са разпределени както следва:

- *За гр. Брезник – 10 комплекта контейнери, с общ обем 34 000 литра:*
  - *10 броя жълти контейнери с обем 1700 л. за събиране на хартиени, картонени, пластмасови и метални опаковки;*

- *10 броя зелени контейнери с обем 1700 л. за събиране на стъклени опаковки.*

В случай че в даден комплект контейнери не се събира достатъчно количество отпадъци от опаковки, по преценка на Общината, те се преместват на друг адрес, съгласуван с Организацията.

Жълтите контейнери се обслужват два пъти месечно , а зелените контейнери – веднъж на два месеца от „Евро Импекс“ ЕООД.

Системата функционира от 01.03.2017г.

Описание на „Регионално депо – Перник 2015“ ДЗЗД и рекултивация съществуващото общинско депо

От месец март 2016г. до месец януари 2021г. обезвреждането на битовите отпадъци от територията на община Брезник се извършваше на регионално депо за неопасни отпадъци „Тева“ съгласно сключен Договор №119/31.07.2015г. за възлагане на обществена поръчка с предмет: “Експлоатация и стопанисване на Регионална система за управление на отпадъците в регион Перник за общините Перник, Брезник, Земен, Ковачевци, Радомир и Трън, включваща Клетка №1 на Депо за неопасни отпадъци, инсталация за предварително сепариране на отпадъци и инсталация за компостиране“, между Община Перник и „Регионално депо – Перник 2015“ ДЗЗД.

От месец януари 2021г. обезвреждането на битовите отпадъци от територията на община Брезник се извършва на регионално депо за неопасни отпадъци „Тева“ съгласно сключен Договор №8/19.01.2021г. за възлагане на обществена поръчка с предмет: “Експлоатация и стопанисване на Регионална система за управление на отпадъците в регион Перник за общините Перник, Брезник, Земен, Ковачевци, Радомир и Трън, включваща Клетка №1 и Клетка №2 (нова) на Депо за неопасни отпадъци, инсталация за предварително сепариране на отпадъци и инсталация за компостиране“, между Община Перник и ДЗЗД „Регионално депо – Перник 2020“.

Съгласно издадена Заповед №РД-15/03.02.2016г. на директора на Регионална инспекция по околната среда и водите, гр.Перник, депото за неопасни отпадъци, находящо се в землището на гр. Брезник, м.“Чифлика“, община Брезник е с преустановена експлоатацията.

До края на 2021год. ще приключи изпълнението на дейностите по техническа рекултивация по Проект № BG16M1OP002-2.010-0046 „Закриване и рекултивация на общинско депо в община Брезник, определено за закриване, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело С-145/14 - Брезник", по процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG16M10P002-2.010 „Рекултивация на депа за закриване, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело С-145/14" по приоритетна ос 2 „Отпадъци" на оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г."

Чрез реализирането на проекта ще се постигне елиминиране на рисковете за околната среда и човешкото здраве, произтичащи от движението и разпространението на замърсяване на територията на депото и извън него.

Крайните резултати са постигнати - почистени замърсени терени извън проектното тяло на рекултивираното депо, - укрепване и запечатване на тялото на сметището. Предстои извършването на биологична рекултивация, чиято основна защитна функция е свързана с противодействието на водната и ветрова ерозия, причинена от повърхностните води и откосите на депата. Биологичната рекултивация има за цел окончателно възстановяване на терените като естествени природосъобразни ландшафти.

Опасни отпадъци

В община Брезник се генерират опасни отпадъци в малки количества - пестициди, отработени масла и др.

За предотвратяване замърсяването на земите с пестициди през 2004г. всички негодни за употреба 150 куб.м пестициди, намиращи се в складове на територията на община Брезник са събрани и предадени на фирма "БалБок Инжинеринг" за обезвреждане, чрез депониране в контейнери - "Б-Б кубове". Запълнените контейнери "Б-Б куб"- 30броя са разположени на площадки в с.Кошарево 12 броя и град Брезник 18 броя.

През 2012г. в складови помещения собственост на ЗКПУ Взаимопомощ, с.Бегуновци, община Брезник, бяха открити негодни за употреба пестициди, предвид лошото състояние на складовата база и възможните сериозни рискове

в случаи на инциденти и природни катаклизми за населението на община Брезник, са предприети мерки за обезвреждане на пестицидите.

2019г. по проект за „Екологосъобразно обезвреждане на излезли от употреба пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност“, финансиран от Българо-швейцарската програма за сътрудничество, препаратите бяха преопаковани и извозени за обезвреждане.

Община Брезник е предприела конкретни действия, съгласно специализираните наредби, както следва:

- ***<u>Наредба за батерии и акумулатори и за негодни за употреба батерии и акумулатори - НУБА/ изм. и доп. ДВ. бр.2 от 8 януари 2021г.</u>***

По силата на чл. 27 от Наредбата Кметът на общината организира дейностите по разделно събиране на портативни и автомобилни НУБА и/или оказва съдействие на организациите за оползотворяване на НУБА, в т.ч. определя местата за разполагане на необходимите елементи на системите за разделно събиране и местата за предаване на портативни и автомобилни НУБА; организира изпълнението на задълженията си за участие в системите за разделно събиране на портативни и автомобилни НУБА по чл. 19, ал. 3, т. 7 ЗУО, като сключва договори със:

- организации по оползотворяване на НУБА, притежаващи разрешение, издадено по реда на глава пета, раздел III от ЗУО, и/или

- други лица, притежаващи разрешение или регистрационен документ, издаден по реда на глава пета, раздели I и II от ЗУО, за извършване на дейности по събиране, транспортиране, рециклиране и/или оползотворяване на НУБА на територията на съответната община и/или комплексно разрешително, издадено по реда на глава седма, раздел II от ЗООС.

От 03.09.2015г. Община Брезник има сключен Договор с „Екобатери“ АД, организация по оползотворяване, чийто предмет на дейност включва: организиране и управление на дейностите по събиране, транспортиране, временно съхраняване, предварително третиране на негодни за употреба батерии и акумулатори /НУБА/ , оползотворяване и /или обезвреждане на НУБА, включително техните компоненти и материали, временно съхранение и

предварително третиране, отговарящи на изискванията на Закона за управление на отпадъците и подзаконовите нормативни актове по прилагането му.
„Екобатери“ АД притежава Разрешение №ООп-НУБА-01-00/01.02.2013г. издадено от Министерство на околната среда и водите, за извършване на дейност като организация по оползотворяване на НУБА по ЗУО.

- ***<u>Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти / изм. и доп. ДВ. бр.2 от 8 януари 2021г. /</u>***

Съгласно чл. 39 от Наредбата Кметът на общината определя местата за смяна на отработени моторни масла на територията на общината, без да възпрепятства дейността на лицата, сключили договор с организация по оползотворяване, и/или на лицата, които изпълняват задълженията си индивидуално, и информира обществеността за местоположението им и за условията за приемане на отработените масла; съдейства за извършване на дейностите по събиране и съхраняване на излезли от употреба масла и предаването им за оползотворяване или обезвреждане.
Кметът на общината извършва дейностите по ал. 1 в следните случаи:

- *когато местата за смяна на отработени моторни масла са разположени върху общински имот, и*
- *когато има сключен договор за извършване на дейностите по събиране на отработени масла и предаването им на инсталации за оползотворяване и/или обезвреждане със:*
- *организация по оползотворяване на отработени масла;*
- *лица, които пускат на пазара масла и изпълняват задълженията си индивидуално;*
- *други лица, притежаващи разрешение или регистрационен документ, издаден по реда на глава пета, раздели I и II ЗУО, за извършване на дейности по събиране, транспортиране, регенериране и/или оползотворяване на отработени масла, и/или комплексно разрешително, издадено по реда на глава седма, раздел II от ЗООС.*

- *Наредба за излезлите от употреба моторни превозни средства-ИУМПС/ изм. и доп. ДВ. бр.2 от 8 януари 2021г. /*

Съгласно чл.16 от Наредбата Кметът на общината определя местата по чл. 19, ал. 3, т. 7 ЗУО на територията на общината за предаване на ИУМПС в съответствие с програмата по чл. 52, ал. 1 от ЗУО; организира дейностите по събирането на ИУМПС по чл. 143, ал. 7 и 8 от Закона за движение по пътищата и предаването им в центрове за разкомплектоване, за което уведомява звеното "Пътна полиция" при Столичната дирекция на вътрешните работи или областната дирекция на Министерството на вътрешните работи по месторегистрация на МПС.

Кметът на общината извършва дейностите по ал. 1, като сключва договор със:

- организации по оползотворяване на ИУМПС;

- лица, които изпълняват задълженията си индивидуално.

Предстой сключване на договор.

- ***<u>Наредба за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване / изм. и доп. ДВ. бр.2 от 8 януари 2021г./</u>***

Съгласно чл. 25 от Наредбата Кметът на общината оказва съдействие на организациите по оползотворяване, в т. ч. определя местата за разполагане на необходимите елементи на системите за разделно събиране и местата за предаване на ИУЕЕО; организира изпълнението на задълженията си за участие в системите за разделно събиране на ИУЕЕО по чл. 19, ал. 3, т. 7 ЗУО, като сключва договори със:

- организации по оползотворяване на ИУЕЕО, и/или

- лица, които изпълняват задълженията си индивидуално, и/или

- други лица, притежаващи документ по чл. 35 ЗУО, за извършване на дейности по събиране, транспортиране, рециклиране и/или оползотворяване на отпадъци на територията на съответната община.

От 03.09.2015г. Община Брезник има сключен Договор с „ЕЛТЕХРЕСУРС“ АД, организация по оползотворяване на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване по смисъла на ЗУО и притежава Разрешение №ООп-ИУЕЕО-02-01/19.05.2014г. издадено от Министерство на околната среда и

водите за извършване на дейност като организация по оползотворяване на ИУЕЕО.

2.5 Почви и нарушени терени;

Като резултат от влиянието на почвообразуващите фактори – геоложки строеж и почвено-скална основа, характера на релефа и климатичните условия в община Брезник се наблюдава определено разнообразие на почвената покривка. Основните почвени типове и подтипове, които са най-разпространени са чернозем-смолниците, ливадните, сивите и кафявите горски почви.

На територията на общината се разкриват няколко ареала с преобладаване на определени почвени типове. В Брезнишката котловина са най-широко разпространени чернозем-смолниците и ливадни почви. По речните долини най-често срещани са алувиално-ливадните почви. По планинските склонове са застъпени сивите и кафявите горски почви. В планинските части са застъпени и канелените и светлокафявите горски почви.

Чернозем-смолниците и ливадните почви, срещащи се основно в котловинно-равнинните части на общината, се характеризират с добри агроекологични качества (бонитет над средните стойности). Те са подходящи за отглеждане на зърнени култури, маслодайни култури и на трайни насаждения. Почвите, като природен ресурс са един от основните фактори за развитие на аграрния сектор в общината. Тяхната роля нараства пред последните 10 години.

- ***Замърсени почви с тежки метали, пестициди, нефтопродукти, нитрати, други замърсители***

На територията на община Брезник няма замърсени почви с тежки метали и нефтопродукти.

За предотвратяване замърсяването на земите с пестициди през 2004г. всички негодни за употреба 150 куб.м пестициди, намиращи се в складове на територията на община Брезник са събрани и предадени на фирма "БалБок Инжинеринг" за обезвреждане, чрез депониране в контейнери - "Б-Б кубове".

Запълнените контейнери "Б-Б куб"- 30броя са разположени на площадки в с.Кошарево 12 броя и град Брезник 18 броя.

През 2012г. в складови помещения собственост на ЗКПУ Взаимопомощ, с.Бегуновци, община Брезник, бяха открити негодни за употреба пестициди, предвид лошото състояние на складовата база и възможните сериозни рискове в случаи на инциденти и природни катаклизми за населението на община Брезник, са предприети мерки за обезвреждане на пестицидите.

2019г. по проект за „Екологосъобразно обезвреждане на излезли от употреба пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност", финансиран от Българо-швейцарската програма за сътрудничество, препаратите бяха преопаковани и извозени за обезвреждане.

- ***Заблатени почви -*** *На територията на община Брезник няма терени с наличие на заблатени почви.*
- ***Ерозирали почви***

Особеностите на района не благоприятстват ветрова ерозия. Наклоните на терените, интензивността на валежите, както и почвените условия, са част от факторите, които определят интензивността на ерозията. Скоростта на ерозия е различна при различните типове растителна покривка, като не засетите обработваеми земи са подложени на около 30 пъти по-интензивни ерозионни процеси, в сравнение с почви под горска покривка. Естествената ерозия се ускорява под влияние на човешката дейност.

На територията на община Брезник няма силно ерозирали терени.

2.6 Защитени територии и биоразнообразие;

Община Брезник попада в четири защитени зони:

- ***Защитена зона BG 0000624 „Любаш"***

Защитена зона BG 0000624 „Любаш" - от землищата на община Брезник обхваща с.Кривонос и с.Ребро, обща площ на 12 670.432 дка.

- Защитена зона BG 0002089 „Ноевци" /защита на птиците/*, като тук попадат землищата на с.Бегуновци, с.Брезнишки извор, с.Гигинци, с.Кошарево, с.Кривонос, с.Непразненци, с.Ноевци, с.Ребро, с.Садовик, с.Слаковци, с.Станьовци.;*

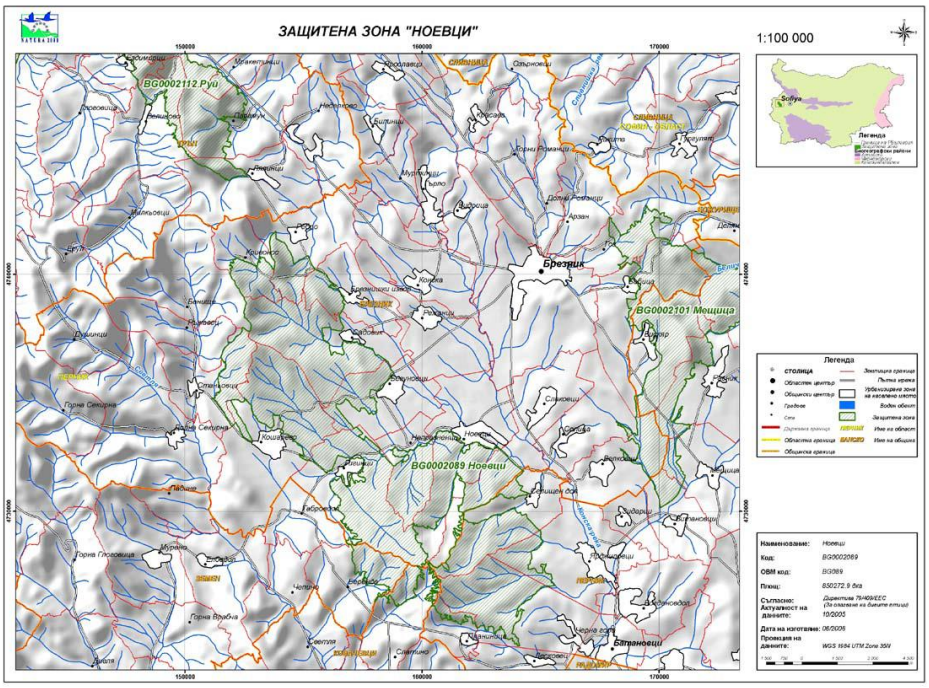

Фиг.2. Защитена зона „Ноевци”

- ***Защитена зона BG0002101 „Мещица” / защита на птиците/*** *- обхваща землищата на с. Бабица, с. Велковци, с. Гоз, с.Сопица. Предмет на опазване в защитените зони „Мещица” и “Ноевци” са видовете птици по Закона за биологичното разнообразие: Ливаден дърдавец /Crex crex / и червеногърба сврачка /Lanius collurio/.*

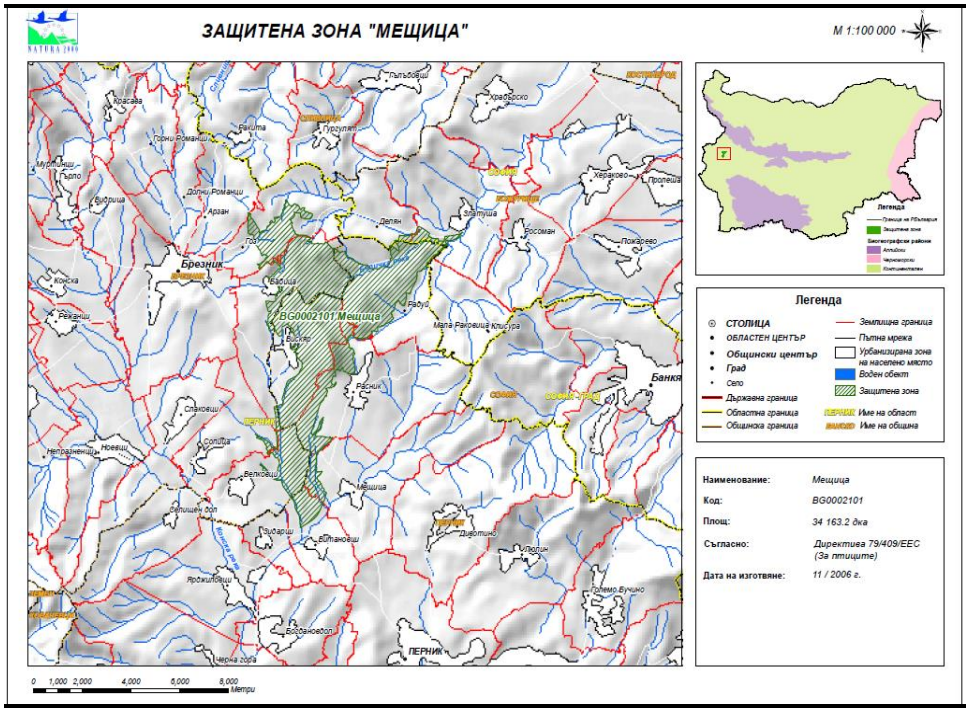

Фиг.3. Защитена зона „Мещица”

- ***Ливаден дърдавец***

Хабитатни изисквания:

Обитава влажни ливади, предпланински плата и хълмисти райони с тревна растителност. Приспособен е и към обработваеми земи в които тревната растителност се коси през втората половина на лятото. Ливадният дърдавец прави гнездо от тревисти стъбла в ниви и ливади. Ключов фактор за състоянието на популацията е структурата на тревната покривка, която трябва да е с достатъчна височина за да осигурява укритие (височина мин. 20-40 см от края на м. април), и в същото време да не е прекалено гъста за да не затруднява придвижването на птиците. В повечето райони птиците предпочитат мозаечни местообитания от влажни ливади и площи с по-суха и по-висока трева.

Най-значими за вида типове местообитания: низинни и котловинни сенокосни ливади, тревни съобщества в етапи на формиране.

- ***Червеногърба сврачка***

Хабитатни изисквания:

Обитава открити пространства с разпръснати храсти и ниски дървета, които използва за укритие и гнездене, както и по време на лов. Предпочита терени със слаб наклон и особено южните склонове на хълмове и възвишения близост до реки и езера/язовири. Един от най-широко разпространените видове птици в селскостопанските райони, който силно се влияе от използването на инсектициди и премахването на естествената растителност по периферията на обработваемите площи.

Най-значими за вида типове местообитания: широколистни храсталаци, традиционно обработвани лозя, смесени дъбови гори доминирани от благун (по периферията на гората), тракийски гори от космат дъб и келяв габър (по периферията), сухи тревни съобщества (в храсти по периферията), средиземноморски тревни съобщества (в храсти по периферията).

- ***Защитена зона BG 0000314 „Ребро” с обща площ 2 133,898 дка.***

Защитена зона BG0000314 „Ребро” - обхваща землища на с.Кривонос и с.Ребро, община Брезник.

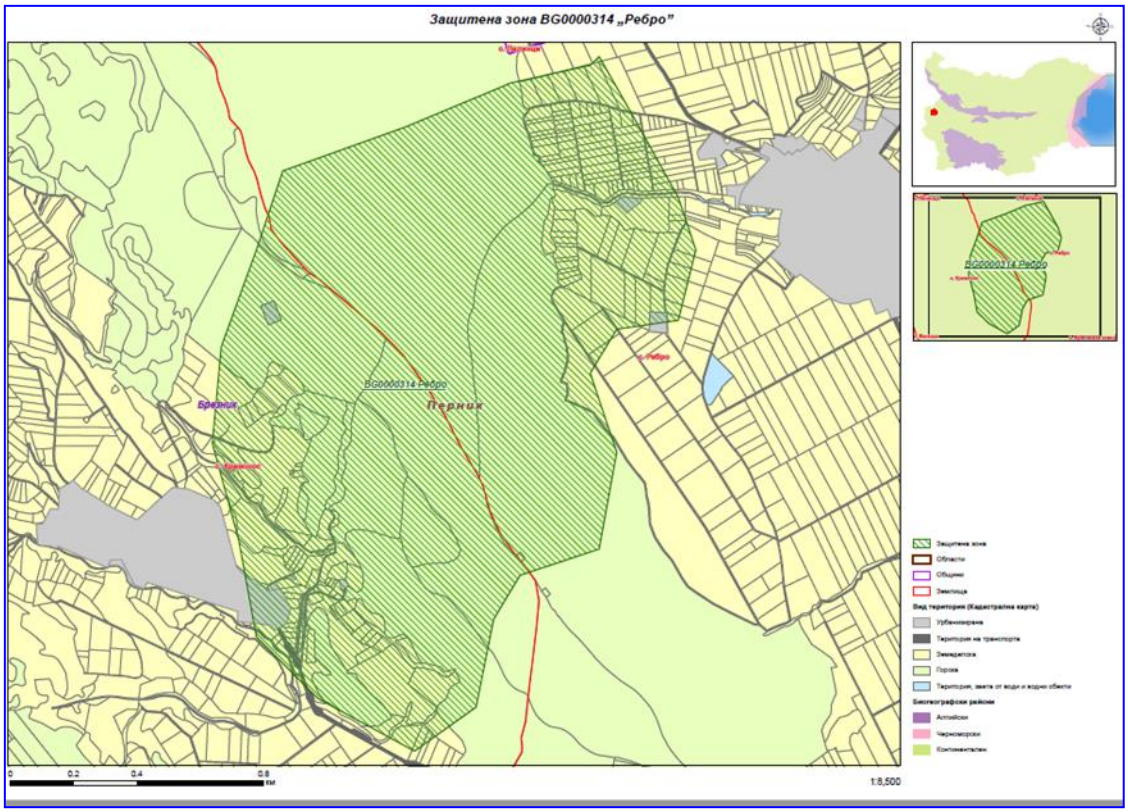

Фиг.4. Защитена зона „Ребро"

Предмет на опазване в защитена зона BG0000314 „Ребро" са:

1. *Природно местообитание 9170 Дъбово - габърови гори от типа Galio-Carpinetum от Закона за биологичното разнообразие;*
2. *Местообитанията на следните видове:*

- *Бозайници – Европейски вълк (Canis lupus);*
- *Земноводни и влечуги – Голям гребенест тритон и Жълтокоремна бумка;*
- *Безгръбначни – Буков сечко;*

2.7 Шум;

На настоящия етап не се идентифицирани източници на промишлен шум и вредни емисии, които да са сериозен проблем за община Брезник.

В РИОСВ – София няма постъпили жалби и сигнали относно превишаване на шумовото ниво от дейността на промишлени източници на територията на община Брезник.

2.8 Зелени площи в населените места;

Като цяло зелената система се намира в добро състояние, но на места се нуждае от подмяна на остарелите вече дървета с млади насаждения. От дървесните видове преобладават: липа, акация, конски кестен, бреза и някои

иглолистни видове. Зелената система се поддържа от служители в дейност „Чистота" и от работници по програмите за временна заетост. Прави се ежегодно подкастряне на дърветата за видовете, за които това е допустимо. Отстраняват се периодично счупените, изсъхнали и опасни дървета. Всяка година през пролетта и есента се прави засаждане на нови фиданки. Основният проблем, който се среща е тяхното опазване и липсата на култура у хората за съхраняване на ново засадените фиданки, храсти и цветни петна.

Зелените площи са сравнително равномерно разположени по целия град, като най-много са около центъра на града. В последните години много от живущите в блоковите жилищни комплекси сами създават свои декоративни градинки и полагат грижи за тях, което е положително явление.

В селата декоративните зелени площи се свеждат до декоративен кът в центъра на селото и засадени в група декоративни дървета и храсти, обикновено около чешмите или площада.

- ***Наличие на паркове за отдих, статут, състояние, инфраструктура, посещаемост, осигуреност с транспорт***

Единственият парк за отдих е лесопарк "Бърдото". Достъпен е за пешеходци и за автомобили. Има изградени асфалтови алеи и пътища, изградени са кътчета за отдих, за спорт, барбекю, беседки и пейки.

Има съществуващи екопътеки, които са в добро състояние, почистват се редовно и се подържат. Лесопарка е любимо място на всички брезничани и гости на града.

2.9Радиационна обстановка и влияние от нейонизиращи лъчения

Не са идентифицирани източници на радиационно замърсяване на територията на община Брезник.

3. Управленски фактори;
3.1 Отговорности и задачи

- ***Общинска администрация - отговорности и задачи на комисии, отдели, сектори и отделни специалисти, които ги изпълняват***

Общинската администрация е правно-организационно единство, съвкупност от органи с обща и специална компетентност, ръководни

длъжностни лица, както и административно–помощни органи, начело на които стои кметът на общината.

Предназначението на тази администрация е да съдейства за осъществяване управлението на общината, като извършва преди всичко практически действия по реализиране правомощията на кмета на общината и Общинския съвет.

При осъществяване на своята дейност общинската администрация се ръководи от принципите на законност, откритост, достъпност, отговорност и координация. Според дейностите, които извършва се разделя на обща и специализирана:

- Общата администрация осигурява технически дейността на кмета на общината, кметовете и кметските наместници. Общинския съвет и неговите постоянни комисии, както и на специализираната администрация. Извършва дейности по административното обслужване на гражданите и юридическите лица;

- Специализираната администрация включва звената, които подпомагат и осигуряват осъществяването на правомощията на кмета на общината, кметовете на кметства, Общинския съвет и неговите постоянни комисии.

Общинската администрация е организирана в отдели и сектори. Числеността на специалистите и техническите лица в отделите и секторите се определя с приетата от Общинския съвет структура и се конкретизира в длъжностното разписание.

Дейността, структурата, организацията на работа и състава на общинската администрация се определят с Устройствен правилник.

Структурата на Общинската администрация е дадена на фиг.5

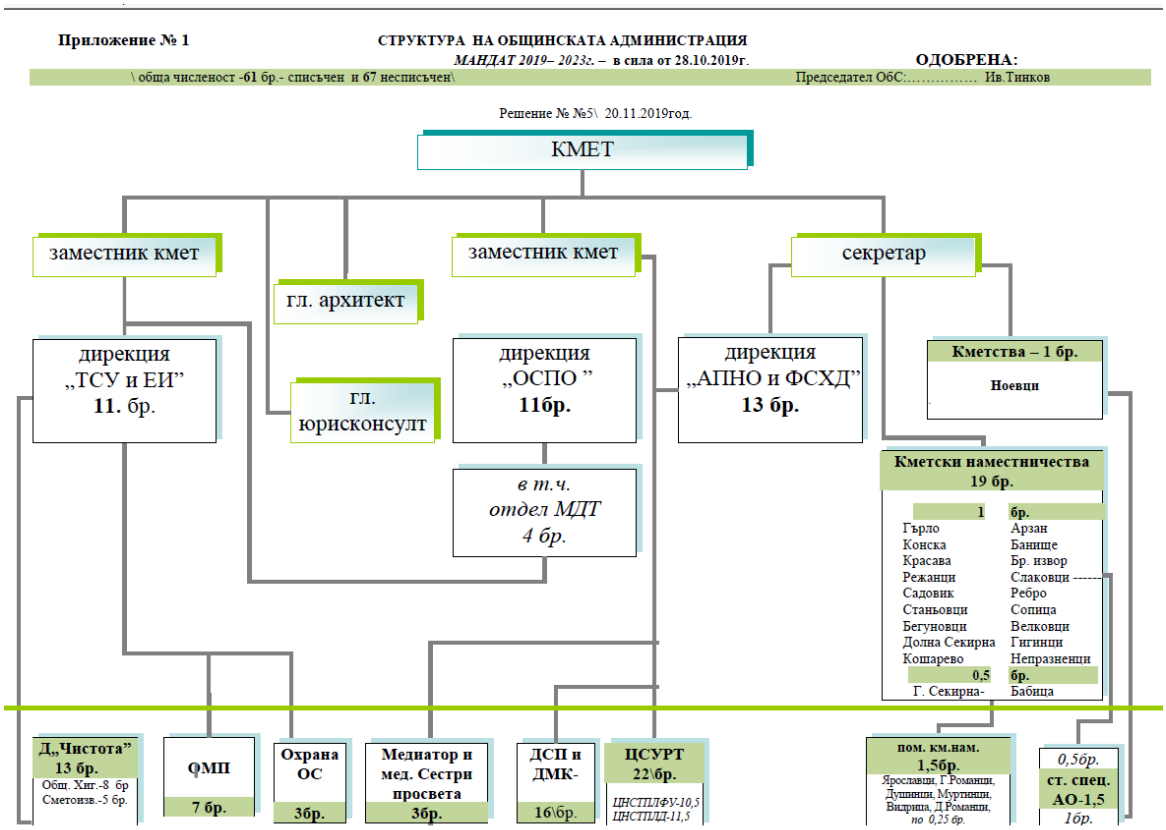

Фиг.5 Структура на Общинската администрация

ЛЕГЕНДА:

***ТСУ и ЕИ** – териториално-селищно устройство и евроинтеграция;*

***ОСПО и ХД** - общинска собственост, пазарни отношения и хуманитарни дейности;*

***МДТ** – местни данъци и такси;*

***АПНО и ФСД** – административно-правно и нормативно обслужване и финансово - счетоводни дейности;*

В Общинския съвет е създадена по Постоянна комисия по ”Бюджет, финанси, икономическа политика, ТСУ, земеделие, екология, контрол върху дейността на дружествата с общинско участие”, включваща 7 общински съветници.

Кадри, заети в дейностите по опазване на околната среда

В община Брезник има един експерт " Екология хигиенизиране и комунална дейност" със задължения, включващи и управлението на отпадъците.

Със Заповеди на кмета на община Брезник, на основание чл. 44 ал. 2 от ЗМСМА, са определени длъжностните лица, имащи право да установяват нарушения, а именно:

- Експерт „Екология хигиенизиране и комунална дейност"

- Кметовете и кметските наместници на населените места в община Брезник;

- Упълномощени представители на дейност "Чистота".

Контрол по управление на отпадъците се прилага от регионалните структури на РИОСВ – София

- ***Задачи***

В община Брезник се работи по всички възникнали проблеми и възложени задачи, по-важни от които са:

- *Работа във връзка с предписания, дадени от РИОСВ- София;*
- *Работа и проверки по писмени молби, жалби и сигнали, за дейности водещи до увреждания на околната среда и нарушаващи санитарно-хигиенните изисквания;*
- *Работа по разгласяване и организация на обществени обсъждания на доклади за ОВОС, както и изготвяне на становища по тях;*
- *Контакти и съвместна работа с НПО, широката общественост и институциите с отношение към околната среда.*
- *Контрол по опазването на декоративната дървесна и храстова растителност и тревните площи в населените места.*
- *Актуализиране и обновяване на общинската нормативна уредба с цел по-лесно и точно прилагане;*
- *Работа по проекти – свързани с опазване, възстановяване, залесяване и др. на околната среда.*

- ***Общински наредби в разглежданата област:***

- Наредба №1 за осигуряване и поддържане на обществения ред, чистотата, организацията и безопасността на движението на територията на община Брезник;

- Наредба за управление на отпадъците на територията на община Брезник на основание чл.22 от ЗУО;

- Наредба за изграждане, стопанисване и опазване на зелената система на община Брезник;

С тези наредби се уреждат:

- условията и реда за изхвърлянето, събирането включително разделното, транспортирането и обезвреждането на битовите, строителните и масово разпространените отпадъци на територията на общината

- реда, условията и специалните изисквания за поддържане и опазване на чистотата на територията на община Брезник, с оглед осигуряване условия за здравословна жизнена среда на гражданите

- задълженията, отговорностите и взаимоотношенията между общинската администрация и работещите в дейност „Чистота", които извършват услугите по сметосъбиране, сметоизвозване и улично почистване.

- задълженията на учрежденията, обществените организации, държавните, общинските или частните фирми, домсъветите на етажните собственици и на гражданите по отношение на опазване на околната среда и ежедневното почистване и поддържане чистотата в ползваните от тях сгради, дворове и прилежащите им територии.

3.2 Сътрудничество

- ***Обмен на информация и сътрудничество с регионални органи на централни ведомства, от компетенциите, на които са въпросите по опазване на околната среда***

Контролната дейност на територията на общината се извършва от определените със Заповеди на кмета длъжностни лица, чиито компетенции са съгласно нормативната уредба. Упълномощените длъжностни лица водят превантивна политика за недопускане на големи отклонения от правилната организация на дейностите по опазване на околната среда.

Отчетността е основен елемент на документирането и систематизирането на събраната информация за състоянието на компонентите и факторите на околната среда. Следвайки йерархичната

схема на документиране, е необходимо всички физически и юридически лица, които извършват дейности, оказващи въздействие върху околната среда, да разработват и предоставят на общината нормативно указаната документация. Отчети, както и други документи, все още не се подават от всички причинители на замърсяване, което води до непълноти в събираната информация.

Съвременната нормативна уредба дава възможност да се изгради една цялостна система за документиране. Спазването на разпоредбите на специализираните наредби ще осигури основната част от документирането на системата за опазване на околната среда. Все още обаче липсва съвременна система за обработка на данните.

Регионалните органи на централни ведомства, с които общината сътрудничи по въпросите за опазване на околната среда и които оказват контрол по всички извършвани дейности са: Регионална инспекция по околната среда и водите (РИОСВ) – София, Регионалната здравна инспекция (РЗИ) – Перник.

Дейностите, свързани с налагането на санкции при установени нарушения на територията на община Брезник се извършват от инспекторите на РИОСВ- София.

- ***Сътрудничество в разглежданата област със съседни общини, бизнеса, НПО***

Община Брезник е член на „Регионално сдружение за управление на отпадъците – регион Перник“ в изпълнение на Договор №8/19.01.2021г. с предмет “Експлоатация и стопанисване на Регионална система за управление на отпадъците в регион Перник за общините Перник, Брезник, Земен, Ковачевци, Радомир и Трън, включваща Клетка №1 и Клетка №2 (нова) на Депо за неопасни отпадъци, инсталация за предварително сепариране на отпадъци и инсталация за компостиране“.

Съвместно с другите кметове на общините от регионалното сдружение предприема действия по възлагане и извършване на прединвестиционни проучвания за изграждане на ново съоръжение/я за третиране на битовите отпадъци, преди изчерпване обема на регионалното депо или изтичането на експлоатационния срок на инсталацията.

- ***Озеленяване и чистота в населените места***

С Наредбата за обществения ред на територията на община Брезник са уредени условията и реда за опазване и поддържане чистотата на обществените места, задълженията и правата на гражданите и общинската администрация, с оглед осигуряване на здравословна жизнена среда.

Учрежденията, обществените организации, държавните, общинските или частни фирми, домсъветите на етажните собственици и гражданите имат задължения по отношение опазване на околната среда, за ежедневно почистване и поддържане чистотата в ползваните от тях сгради, дворове и прилежащите им територии.

Опазването, реконструкцията и обогатяването на зелената система на територията на общината се извършва от служители в дейност "Чистота". Дейността поддържа зелената система на територията на общината чрез засаждане на нови фиданки, сеч и саниране на стари и потенциално опасни дървета, създаване на нови насаждения, цветни петна и др.

3.3 Информиране на обществеността

- ***Използвани подходи и механизми***

За целта са ангажирани компетентни в тази област длъжностни лица, които системно да работят за повишаване на екологичната култура и екологичното съзнание на по-голямата част от населението на общината. Като успешни първи стъпки на община Брезник в това отношение може да бъде оценено доброто взаимодействие с НПО с интереси към екологичните проблеми, съвместно с които се работи за разработването на проекти с екологична насоченост, в които активно участие взимат граждани, ученици, еко-клубове, фирми, бизнесмени.

Въпреки целенасочената и постоянна работа на общинската администрация, все още няма формирано правилно отношение на гражданите към опазването на околната среда, няма създадени съзнателни навици за управление на дейностите свързани с третиране на отпадъците.

Основните усилия при информиране и работа с обществеността, са насочени именно към промяна на нагласата и съзнанието на гражданите по отношение опазването на околната среда. На този етап се постигат все още незначителни резултати, поради което се налага прилагането на принудителни и наказателни мерки.

4. Икономическо състояние

4.1 Промишленост

Благоприятните природно географски условия, потенциалните икономически и инвестиционни възможности, утвърдените социални и културни традиции, са предпоставка за устойчиво и балансирано развитие на общината. Основните цели са свързани с ефективно използване на наличните потенциали и предимства за:

- развитие на малки и средни предприятия;

- преодоляване на негативните процеси в селското стопанство;

- доизграждане на общинската инфраструктура;

- съхранение и експониране на културно-историческото наследство.

Съществуващата икономическа структура и динамиката на предвижданите изменения, не създават условия за нарушаване на екологичната характеристика в района.

- ***Структуроопределящи отрасли***

Структуроопределящи видове промишленост за общината са:

- *Хранително-вкусовата*
- *Селскостопанска*
- *Шивашката*

Нараства броят на малките предприятия в областта на хранително-вкусовата промишленост - мандри, колбасарници и др.

- ***Селско стопанство***

Земеделската земя в общината е в размер на 275 хил.дка. В структурата на обработваемите земи нивите заемат най-голям дял 71.2 % и са в размер 196 хил. дка. Статистиката показва, че обработваемата земя се усвоява едва на 30 %. Една от основните причини за това е голямата й раздробеност, която не привлича инвеститорите. Животновъдството, като втори подотрасъл в аграрния сектор също е в продължителна криза. Броят на животните е намалял в пъти и понастоящем е сведен до: говеда 1245 броя, в т.ч. крави 933, биволи – 60 броя /в т.ч.биволици 38 броя/, овце – 2680 /в т.ч. овце-майки 2260 броя/, кози – 1080 броя /в т.ч. кози-майки 980 броя/ и др. Поземлените ресурси и природни условия в общината силно благоприятстват

развитието на растениевъдство и животновъдство, но на този етап не се използват ефективно.

4.2 Инфраструктура

Пътища Общинската пътна мрежа е неразделна част от регионалната. Общата дължина на местните общински пътища е 118,6 км, като значителна част от тях свързват селища, разположени в планинската част на общината.

Таблица 5:Списък на общинските пътища на община Брезник

№ по ред	*Утвърден № на пътя*	*Наименование на пътя*	*Дължина км.*	*от км до км*
1	*3*	*4*	*5*	*6*
1	*PER2001*	*/III-605, Батановци - Ноевци/ - мах. Пали лула-Велковци*	*1,9*	*0+000-1+900*
2	*PER2002*	*/III-605/ Ноевци - /III - 811/*	*2,9*	*0+000-2+900*
3	*PER2003*	*/III-8114/ Бегуновци - Непразненци /III-605/*	*2,6*	*0+000-2+600*
4	*PER2004*	*/III 605, Ноевци - Габров дол/ Гигинци – Кошарево - /III 8114/*	*3,4*	*0+000-3+400*
5	*PER2005*	*/III-8114/ Станьовци –Душинци – Граница община (Брезник - Трън) - Ерул*	*7,3*	*0+000-7+300*
6	*PER2006*	*/III - 8114, Брезник - Бегуновци/ - Режанци -Ребро - Гр. община (Брезник - Трън) - Лялинци /II - 63/*	*13,0*	*0+000-13+000*
7	*PER2011*	*/PER2006/ Режанци - Конска - Гърло*	*8,5*	*0+000-8+500*
8	*PER2015*	*/III-8114/ Станьовци - Ръждавец - Банище*	*4,2*	*0+000-4+200*
9	*PER2016*	*/III - 811/ Брезник - Ярославци - Завала*	*16,4*	*0+000-16+400*
10	*PER2019*	*/III-811, Брезник - п.к. Велковци/ - Слаковци*	*1,8*	*0+000-1+800*
11	*PER3007*	*/PER2006, Режанци - Брезнишки извор/ - Садовик*	*2,8*	*0+000-2+800*
12	*PER3008*	*/II - 63/ Брезник - Гоз*	*3,0*	*0+000-3+000*
13	*PER3009*	*/PER2006, Брезнишки извор - Ребро/ - Кривонос*	*4,1*	*0+000-4+100*
14	*PER3010*	*/II-63, Брезник - п.к. Конска/ - Видрица - /PER2011/*	*3,8*	*0+000-3+800*
15	*PER3012*	*/PER2016, Брезник - п.к. Ярославци/ - Красава -Озърновци*	*8,3*	*0+000-8+300*
16	*PER3013*	*/II-63, п.к. Гърло -Трън/ - Конска /PER2011/*	*2,3*	*0+000-2+300*
17	*PER3014*	*/II-63, Брезник - Трън/ - Ребро /PER2006/*	*3,2*	*0+000-3+200*

18	*PER3017*	*/PER2016, Брезник - п.к. Красава/ - Долно Романци - Горно Романци – PER2016*	*5,6*	*0+000-5+600*
19	*PER3018*	*/PER2016, Брезник - Завала/ - Ярославци*	*0,8*	*0+000-0+800*
20	*PER3020*	*/III-811, Брезник - п.к. Велковци/ - Сопица*	*1,7*	*0+000-1+700*
21	*PER3021*	*/PER2016, Брезник - Завала/ - Брусник*	*8,0*	*0+000-8+000*
22	*PER3022*	*/III -368, Бабица - Златуша/ - мах.Логатор*	*2,5*	*0+000-2+500*
23	*PER3023*	*/III - 811, Ракита - Брезник/ - Арзан - /PER3017/*	*0,8*	*0+000-0+800*
24	*PER3024*	*/II-63/ Брезник-местн."Бърдото"*	*2,4*	*0+000-2+400*
25	*PER3024*	*/III-8114/ Долна Секирна - мах.Бобово /PER2005/*	*3,0*	*0+000-3+000*
26	*PER3026*	*/PER2011, Конска - Гърло/ -Гърло - Муртинци - Билинци*	*4,3*	*0+000-4+300*
			118,6	

Общото състояние на пътните настилки на местните общински пътища е добро. През селищата на общината преминават пътища от републиканската пътна мрежа, както следва:

Таблица 6

№ на пътя	*Наименование на пътя/пътища втори и трети клас/*
63	*Перник – Брезник - Трън*
605	*Перник / Радомир / - Батановци – Пали Лула – Ноевци – Непразненци – Гигинци – Габров дол*
638	*Перник – Бабица – Божурище*
811	*Перник – Брезник – Арзан – Сливница*
8114	*Перник – Брезник – Бегуновци – Кошарево*
8114	*Станьовци – Долна Секирна – Горна Секирна*

5.Финансови показатели

5.1Бюджет

Общинския бюджет, като основен източник на финансиране на общинските дейности, е и инструмент за подпомагане на местното развитие и съществува тясна връзка по отношение на съставянето му и плана за стратегическо развитие.

Приходите се делят на приходи с държавен характер и приходи с общински характер.

1. ***Приходите с държавен характер се формират от:***
   - *Собствени средства за държавни дейности*
   - *Целеви трансфери /субвенции/*
   - *Целева субсидия за капиталови разходи*
   - *Преходен остатък*
   - *Плащания от сметки за средства от ЕС*

2. ***Приходите с общински характер се формират от:***
   - *Данъчни приходи*
   - *Не данъчни приходи*
   - *Обща изравнителна субсидия*
   - *Зимно поддържане на пътища*
   - *Целеви субсидии за капиталови разходи*
   - *Предоставени трансфери*
   - *Временни безлихвени заеми*
   - *Преходен остатък*

5.2 Приходи

Водещото и определящо при местните дейности, в т.ч. и екологията, са собствените приходи. Размера на приходите определя вида, обхвата и качеството на предоставяните местни услуги.

Основни източници на приходи в общинския бюджет, свързани с околната среда са:

- *Приходи от такса „Битови отпадъци";*
- *Средствата от наложени санкции от общинските актосъставители за нарушения по общинските наредби;*

Ежегодно в бюджета на община Брезник се определят сумите за:

- *такса за сметосъбиране и сметоизвозване;*
- *средства за закупуване и ремонт на съдове за сметосъбиране;*
- *почистване на уличните платна, площадите, алеите и парковете*

в населените места, предназначени за обществено ползване;

- *такса по обработка на сметища и обезвреждане на битови отпадъци в депото;*
- *поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депото за битови отпадъци, в.т.ч отчисления по чл.60 и чл.64 от Закона за управление на отпадъците.*

До момента не съществува обвързаност между количеството на образуваните отпадъци в домакинствата и такса „битови отпадъци". Обществото не е достатъчно мотивирано и насърчавано да събира отпадъците разделно. Липсват мерки, стимули и преференции за насърчаване на рециклирането. Няма зависимост между количеството на разделно събраните отпадъци и таксата "битови отпадъци".

5.3 Разходи

Бюджетните разходи на общината са предназначени за задоволяване на социалните, образователните, благоустройствените, инфраструктурни и други потребности на населението в общината.

В разходите за извършваното на територията на общината сметопочистване, се включват:

- разходи за сметосъбиране и сметоизвозване;

-разходи за осигуряване на съдове за съхраняване на битови отпадъци;

- разходи за Регионално депо Перник и др.;

5.4 Такси

Приходите от събираните такси за смет са недостатъчен източник за покриване на основните разходи по третиране на твърдите битови отпадъци.

Суми се събрат и от такси и глоби за нарушаване на Закона за управление на отпадъците и нарушаване на наредбите, приети на Общински съвет. Сумите се използват за мероприятията, предвидени по настоящата програма, както и по програмата за управление на отпадъците.

6. Демографски показатели

6.1Население на общината

Към края на 2021 г. в община Брезник броят на населението по данни от текущата демографска статистика възлиза на 5742д. По този демографски показател община Брезник попада в категорията на много малките общини (с население до 10 хил. д.). Ретроспективният анализ на този показател (за изминалия 6 годишен период за който се отнасят официалните статистически данни) показва тенденция на намаляване на броя на населението на общината, която е характерна за почти всички общини в страната.

6.2Миграция

През топлото полугодие се наблюдава нарастване на обитателите на селата за сметка на населението в гр. Брезник. Този процес трудно може да бъде анализиран и интерпретиран с помощта на статистически данни, тъй като почти винаги временно пребиваващите не са адресно регистрирани. Поради постоянно влошаващата се възрастова структура, селското население намалява.

- ***Образование и здравеопазване***

Разпределението на населението на общината по равнище на образованието е както следва:

- *Население с висше образование – 7,4% от населението;*
- *Население със средно образование – 46,2%;*
- *Население с основно и по-ниско образование – 45,9%*
- *Неграмотни лица – 0,5%.*

Здравеопазването е сложна социална система, чиято мисия е запазването и увеличаването на националния здравен потенциал, увеличаване годините продуктивен живот и повишаване чувството на здравна сигурност и нормално човешко щастие. Промяната в тази система често е обективна необходимост, обусловена от предизвикателствата, както на вътрешни и външни фактори, така и от глобализацията на здравните проблеми.

Едно от най-ефективно действащите звена в общината е ЦСМП - гр. Брезник. Без него би било невъзможно „24 часовото" обслужване на населението

от доболничната помощ. Болничната помощ се извършва от Многопрофилна болница за активно лечение /МБАЛ/ „ Рахила Ангелова" АД гр. Перник.

7.Социално – икономически показатели

- *Социално-икономическо развитие на общината, на базата на устойчив икономически растеж и развитие на човешкия капитал може да бъде постигнато с прилагане на съвременни социални политики и комплексно развитие на региона, чрез:*
- *Стимулиране развитието на човешките ресурси, на основата на инвестиране в професионална квалификация и преквалификация, въвеждане на високи технологии и постигане на по-висока конкурентна способност;*
- *Оптимизиране на административните структури и укрепване на административния капацитет за изготвяне на качествени регионално значими проекти и тяхното управление;*
- *Улесняване на достъпа до информация, оптимизиране на административни услуги, развитие на електронната търговия;*
- *Насърчаване на съвместни инициативи между бизнеса, средните и средно професионалните училища и университетите от югозападния регион;*
- *Прилагане на енергоефективни технологии и мерки за енергийна ефективност;*
- *Възраждане на традициите и развитие на селското стопанство – овощарство, лозарство и зеленчукопроизводство;*
- *Изграждане на пазари на производителите и селскостопански тържища;*
- *Стимулиране на между общински партньорства и сътрудничество с други региони и общини от ЕС;*
- *Институционално укрепване на елементите на социалната инфраструктура: здравеопазване, образование, култура, социални домове;*
- *Подобряване на достъпа до здравеопазване и образование;*
- *Развитие на трансграничното сътрудничество – създаване и утвърждаване на партньорства, подобряване на инфраструктурата, съвместна дейност в сферата на икономиката, селско стопанство, образование, здравеопазване, спорт и др.*

7.1 Относителен дял на разходите

Основните насоки в дейността на Дирекция социално подпомагане - гр. Перник се покриват напълно с тези, заложени в държавната политика – спиране тенденцията на обедняване на населението в област Перник, отпадане на много от най - бедните хора от социално подпомагане и включването им в националните програми за трудова заетост, които се реализират на територията на областта. Целта е тези хора да бъдат част от активния обществен живот.

7.2 Заетост

Основната част от населението на гр. Брезник, както и населението на по-голямата част от селата, е заето в обслужващата сфера, строителство, транспорт и земеделие /сезонно/. Населението в по-малките села, което е главно в над трудоспособна възраст се занимава със земеделие-предимно зеленчукопроизводство и екстензивно животновъдство.

8.Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите /SWOT/

За определяне на целите и приоритетите за опазване на околната среда в Община Брезник е направен анализ на силните и слабите страни на съществуващите условия и са посочени факторите, които предоставят възможности за постигане на националните цели за опазване на околната среда.

SWOT – анализ

Таблица 13.

СИЛНИ СТРАНИ	*ВЪЗМОЖНОСТИ*
1. Изгодно географско положение – близост до градски центрове от високо йерархично ниво;	*1.Осигуряване на средства по оперативни програми и/или национални програми за финансиране на проекти;*
2. Богато културно-историческо наследство и традиции, определящи уникалната идентичност на региона. Добре развита мрежа от културни институции от местно, регионално и национално значение;	*2. Постигане на заложените в законодателството цели за рециклиране и оползотворяване, освен чрез постигане на по-добра чистота на постъпващите отпадъчни потоци, но и чрез оптимизация на технологичните процеси при третирането им;*

3. Наличие на местна нормативна уредба, обхващаща основните аспекти на националното законодателство свързано с отпадъците;	*3. Използване на нарастващия инвестиционен интерес на местни и чужди инвеститори за целите на икономическото развитие на общината;*
4.Общината предоставя по-голяма част от изискваните досега услуги по управление на отпадъците - сметосъбиране, обезвреждане има сключени договори с фирми и организации за разделно събиране на отпадъците;	*4. Промяна на обществените нагласи чрез осъществяване на информационно образователни кампании и други акции*
5.Сравнително добре развита инженерна инфраструктура и комуникации : *- пътища; - водоснабдяване;* *- телефонизация - оптични кабели;* *- енергоснабдяване*	
СЛАБИ СТРАНИ	***ЗАПЛАХИ***
1. Липса на съоръжения за третиране на отпадъци-битови, строителни и биоразградими;	*1. Високи разходи за управление на отпадъците съобразно нормативните изисквания за достигане на набелязаните цели;*
2. Недостатъчен контрол по отношение управлението на строителните отпадъци, генерирани от строителни фирми;	*2. Недостигане на заложените цели поради нефункциониращи организационни схеми и слабо възприемане от обществото на необходимостта от разделното събиране и реализираната система на територията на Община Брезник, които да доведат до непълноценно третиране и оползотворяване;*
3. Липса на ПСОВ ;	*3. Влошаване условията за ефективни селскостопански дейности и понижаване на конкурентноспособността на съществуващите малки земеделски стопанства;*
4. Необходимост от реализиране на организационни схеми за събиране и предаване за третиране с цел оползотворяване на отпадъци, извън тези, за които са изградени такива;	*4.Слаба покупателна способност на домакинствата и трудност на нискодоходните групи да отделят допълнителни средства за услуги и дейности, свързани с управление на отпадъците;*
5. Наличие на замърсени терени в малките населени места или повторното замърсяване на вече почистени такива;	*Намаляване възможностите за усвояване на ресурсите и потенциалите на общината поради намаляващия капацитет на човешкия ресурс;*

9. Визия за околната среда на общината

Общинското ръководство на град Брезник работи за подобряване на икономическото, битово-социалното, културното и демографско състояние на жителите на града. Всички тези дейности са пряко или косвено свързани и с решаването на проблемите на околната среда. Община Брезник предоставя информация за предприеманите действия, предстоящи проекти, организира обществени обсъждания, открити сесии на Общински съвет на всички проекти, мероприятия и решения относно развитиетона града и околната

среда.

Визията за бъдещото развитие и състояние на Община Брезник е:

Брезник – община с чиста околна среда, благоприятен климат, съхранени природни и културно-исторически богатства – привлекателно място за туризъм, отдих и инвестиции

10.Цели на програмата

10.1.Генерални стратегически цели

На основата на тенденциите, очертани при анализа на средата и резултатите от SWOT анализа, са формулирани генералните стратегически цели на програмата. Всяка от генералните стратегически цели формулира крайното желано състояние на нещата, т.е. състоянието на околната среда, в което искаме да живеят жителите на общината, състоянието, в което искаме да бъде природата с нейното видово разнообразие, както и състоянието на компонентите на околната среда. С оглед полагане на усилия за запазване на желаното състояние, генерални стратегически цели са формулирани и по отношение на областите и секторите, за които не са идентифицирани проблеми на фазата на анализа на средата.

Усилията в развитието на общината като цяло са насочени в следните основни направления:

- *Развитие на комплексната инфраструктура*
- *Насърчаване на регионалната икономика и трансгранично сътрудничество*
- *Развитие на конкурентноспособно селско стопанство и преработвателна промишленост*
- *Социално развитие и човешки капитал*
- *Опазване и околна среда и ефективно управление на природните ресурси*

- *Развитие на туризъм*

Генералните стратегически цели на общината по отношение на опазване и околната среда и ефективното управление на природните ресурси са следните:

- *Усъвършенстване на системата за управление на ТБО;*
- *Опазване и поддържане на биоразнообразието на защитените територии в областта;*
- *Инвентаризация на нарушени терени и рисковите територии. Прилагане на мерки за предотвратяване увреждането на компоненти и фактори на околната среда;*
- *Използване на потенциала за развитие на биологично земеделие за производство на биологично чиста растителна и животинска продукция;*
- *Ефективно използване и управление на горските ресурси;*
- *Насърчаване използването на алтернативни източници на енергия;*
- *Ефективно използване и управление на водите;*

11.Специфични стратегически цели

Специфичните стратегически цели (Таблица 14) са формулирани на основата на генералните стратегически цели. Те са стъпките за достигане на състоянието, определено с генералните цели и обхващат всички дейности, които предстои да бъдат извършени през определения за програмата период.

Таблица 14.

Специфични стратегически цели

Генерална цел 1. Усъвършенстване на системата за управление на ТБО		
Специфични цели	1.1	Изграждане на център за окончателно обезвреждане на строителни и инертни отпадъци за нуждите на община Брезник;
	1.2	Въвеждане на разделно събиране и оползотворяване на биоотпадъците;
	1.3	Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци и намаляване и предотвратяване на риска от депонирането им.
Генерална цел 2. Опазване и поддържане на биоразнообразието в защитените територии в областта		
Специфични цели	2.1.	Повишаване информираността на обществото по отношение на околната среда и природните ценности
	2.2.	Екологично възпитание и обучение на младежите
	2.3.	Оптимизиране управлението на защитените територии
Генерална цел 3. Инвентаризация на нарушени терени и рисковите територии. Прилагане на мерки за предотвратяване увреждането на компоненти и фактори на околната среда		
Специфични цели	3.1	Рекултивация на депото за ТБО;
	3.2	Подобряване на системите за мониторинг и контрол на околната среда
	3.3	Прочистване на речните корита
Генерална цел 4. Използване на потенциала за развитие на биологично земеделие за производство на биологично чиста растителна и животинска продукция		
Специфични цели	4.1.	Прилагане на европейски норми и стандарти за биоземеделие и екопродукция
	4.2.	Насърчаване на производителите
Генерална цел 5. Ефективно използване и управление на горските ресурси		
Специфични цели	5.1.	Провеждане на лесоустройствени мероприятия в областта и усъвършенстване контрола върху нерегламентираните сечи
	5.2.	Създаване на условия за въвеждане на екологосъобразни технологии в дърводобивната промишленост
Генерална цел 6. Насърчаване използването на алтернативни източници на енергия		
Специфични цели	6.1.	Решаване на проблема със замърсяването на атмосферния въздух от неорганизирани източници - главно от транспорта и от бита, през студеното полугодие
	6.2.	Намаляване на вредните емисии от автотранспорта, чрез въвеждане използването на екологично гориво и др. мерки
Генерална цел 7. Ефективно използване и управление на водите		
Специфични цели	7.1.	Изграждане на Пречиствателна станция отпадни води и цялостна канализационна мрежа за отпадни води. в гр. Брезник и населените места на общината. Намаляване загубите във водоснабдителната система.
	7.2.	Рехабилитация и реконструкция на В и К мрежа

12. Приоритети

Приоритизирането на целите показва към реализацията на кои от тях могат да бъдат насочени усилията в случаи на ограничени ресурси или на възможности за едновременно реализиране на всички избрани и посочени мерки и стратегии за постигане на специфичните цели.

Успешното изпълнение на програмата изисква ангажираност на целия персонал на общината. Отговорностите са свойствени не само на длъжността с функции по опазване на околната среда, а се поемат и от други сектори на общината, извън тези по околната среда.

По приоритет проблемите се подреждат с последователно вземане на решения по:

- *Финансово обезпечаване на дейностите;*
- *Изграждане на център за окончателно обезвреждане на строителни и инертни отпадъци за нуждите на община Брезник;*
- *Въвеждане на разделно събиране и оползотворяване на биоотпадъците;*
- *Намаляване на количеството битови отпадъци за крайно третиране;*
- *Изграждане на Пречиствателна станция отпадни води и цялостна канализационна мрежа за отпадни води в гр. Брезник и всички населени места на общината.*
- *Рехабилитация и реконструкция на В и К мрежа в гр. Брезник и населените места на общината. Намаляване загубите във водоснабдителната система.*
- *Установяване на законосъобразно третиране на отпадъците и почистване на нерегламентираните сметища*
- *Засилен контрол по изпълнение на законовите и общински разпоредби;*
- *Информираност на цялото население;*
- *Привличане на учащите в процеса на формиране на екологична култура.*
- *Готовност за извънредни ситуации и способност за реагиране.*

13. План за действие

Планът за действие е представен в табличен вид и посочва избраните мерки и стратегии за достигане на всички специфични цели. Към всяка стратегия са посочени конкретните задачи, които са необходими стъпки за цялостната реализация на стратегиите и мерките. За всяка задача е посочен краен срок за изпълнение, отговорни лица. Сроковете за изпълнение на стратегиите във времето са съобразени с възможността част от предвидените задачи да бъдат изпълнявани едновременно.

Анализ на възможностите за финансиране на планираните проекти в Плана за действие по опазване на околната среда

Целта на настоящата разработка е да се направи ретроспективен анализ на разходите по опазване на околната среда и източниците на средства за тяхното финансиране.

Информацията за разходите за опазване и възстановяване на околната среда включва разходите за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи и поддържане на материалните дълготрайни активи, свързани с опазване и възстановяване на околната среда и извършените в тази връзка мероприятия.

- *Разходи, които са свързани с опазване и възстановяване на околната среда и водните ресурси .*
- *Разходи на всички институции и програми, извършващи дейности за опазване и възстановяване на околната среда и водните ресурси – министерства и ведомства, общини, бизнес; оператори на водни услуги; ПУДООС; пред-присъединителни и оперативни програми.*

Информацията за разходи е представена като:

- *Разходи за текущи и инвестиционни проекти за периода 2021-2028г.*
- *Разходи за пречиствателни станции за отпадъчни води и цялостна канализационна мрежа за отпадни води. в гр. Брезник и населените места на общината.*
- *Разходи за рехабилитация и реконструкция на В и К мрежа*

Таблица 15.: План за действие по опазване на околната среда

Стратегически цели	***Задачи***	***Срок***	***Отговорни лица***	***Бюджет (лева)***	***Източници на финансиране***
1.Премахване на нерегламентираните сметища за ТБО и рекултивация на терените	*Рекултивация на старото сметище за ТБО*	*2021г.-2024г.*	*Кмет, Зам.-кмет Директор "ТСУ и ЕИ" Експ."ЕХ и КД"*	*1 295 267*	*ОПОС И ОТЧИСЛЕНИЯ ЧЛ.60 ОТ ЗУО*
	Почистване на нерегламентираните сметища по селата, които възникват непрекъснато.	*ежегодно*		*15 000*	*собствени средства*
	Организиране и провеждане на кампании за почистване	*ежегодно*		*5 000*	*собствени средства*
2. Подобряване ефективността на дейностите по сметосъбиране (в т.ч. и разделно събиране), сметоизвозване и почистване територията на общината.	*Изграждане на център за окончателно обезвреждане на строителни и инертни отпадъци за нуждите на община Брезник*	*2021г.-2024г.*	*Кмет, Зам.-кмет Директор "ТСУ и ЕИ" Експ."ЕХ и КД"*	*2 000 000*	*МОСВ - ПУДООС и друго Външно финансиране, собствени средства, държавен бюджет, национални фондове*
	Въвеждане на разделно събиране и оползотворяване на биоотпадъците;	*2021г.-2024г.*		*1 000 000*	*МОСВ - ПУДООС и друго Външно финансиране, собствени средства, държавен бюджет, национални фондове*
	Закупуване на нова съвременна техника за подобряване ефективността на дейностите по сметосъбиране (в т.ч. и разделно събиране), сметоизвозване и почистване територията на общината.	*ежегодно*			*Външно финансиране, собствени средства, държавен бюджет,*

	Проучване възможността за сключване на договор с лицензирана фирма, която по съгласуван график да оповестява и събира опасните масово разпространени отпадъци от домакинствата в т.ч. лекарства с изтекъл срок на годност, живачни термометри и др.	*2021г.- 2023г.*			*собствени средства,*
	Работата съвместно с другите общини за управление на регионалния център за третиране на неопасни отпадъци	*Постоянен*	*Кмет, Зам.-кмет Директор "ТСУ и ЕИ" Експ."ЕХ и КД"*		*Отчисления по чл. 64 от ЗУО Външно финансиране, собствени средства, държавен бюджет, национални фондове средства*
	Проучване на възможностите за икономически изгодно сътрудничество с частни фирми в областта на управление на отпадъците				
	Организиране на информационни кампании свързани с управление на отпадъците и опазване на околната среда				
	Намаляване на количеството битови отпадъци за крайно третиране				
	Ежедневен контрол по изпълнение на дейностите сметосъбиране, сметоизвозване и почистване на улици, тротоари и пешеходни зони				
3 Да се подобри управлението на водите и да се развие инфраструктурата за питейни и отпадъчни води	*Почистване на реките на територията община Брезник от битови отпадъци, наноси, храстовидна и дървесна растителност.*	*ежегодно .*	*Дирекция ,, ОСПО и ХД" Експ ."ЕХ и КД"*	*20 000*	*собствени средства*
	Изграждане на ПСОВ и канализационен колектор до ПСОВ	*2021г.- 2028г.*	*Кмет, Зам.-кмет*	*20 000 000*	*МОСВ – ПУДООС ОПОС Външно финансиране, собствени средства, държавен бюджет, национални фондове*

	Проучване на възможностите за кандидатстване по проекти за ремонт на водопроводи и канализации	*Постоянен.*	*Кмет, Зам.-кмет Директор "ТСУ и ЕИ"*		*Външно финансиране собствени средства, държавен бюджет, национални фондове*
4.Повишаване информираността на обществото по отношение на околната среда и природните ценности	*Използване на местните медии за информиране на населението за всички дейности на общината, свързани с опазване на околната среда*	*Постоянен*	*Зам.-кмет Директор "ТСУ и ЕИ" Експ."ЕХ и КД"*		*Собствени средства*
	Привличане на обществеността при почистване на площи за обществено ползване				
	Организиране на екологични срещи за дискутиране на въпроси, свързани с чистотата				
5. Екологично възпитание и обучение на младежите	*Провеждане на срещи с екологични клубове, училища, детски градини, НПО по проблеми свързани с отпадъците и опазване на околната среда*	*Постоянен*	*Зам.-кмет Директор "ТСУ и ЕИ" Експ."ЕХ и КД"*		
6.Оптимизиране управлението на защитените територии	*Предотвратяване на неконтролирана паша на животни в горски и земеделски масиви и в зелените площи на град Брезник*	*Постоянен*	*Дирекция „ОСПО и ХД" Експ."ЕХ и КД"*		
7.Подобряване на системите за мониторинг и контрол на околната среда	*Мониторинг на почистените депа*	*Постоянен*	*Директор "ТСУ и ЕИ" Експ."ЕХ и КД" Кметове и км.наместници*		*Собствени средства*
	Изготвяне на предложения за промяна в нормативната уредба за управление на отпадъците на територията на община Брезник	*Постоянен*	*Зам.-кмет Директор "ТСУ и ЕИ" Експ."ЕХ и КД"*		
8. Решаване на проблема със	*Провеждане на проучвания и въвеждане използването на*	*Постоянен.*	*Кмет,*		*Външно финансиране*

замърсяването на атмосферния въздух – главно от бита, през студеното полугодие	*алтернативни източници на енергия за битовия сектор*		*Зам.-кмет, Директор "ТСУ и ЕИ"*		*или собствени средства*

14. ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА

Постигането на целите за екологосъобразно управление в Община Брезник е възможно чрез усъвършенстване на изградената до момента схема на действие и внедряване на нови технологии и организационни подходи.

За да се постигне желаният успех за създаване на цялостна съвременна система за опазване на околната среда, преди всичко трябва да се създаде необходимата организационна структура.

Особено важен момент за постигане на желаните положителни резултати е информираността на цялото население, тъй като в процеса на дейностите по опазване на околната среда на практика участва всеки жител на общината.

15. Отговорни лица

Отговорни длъжностни лица за координация по изпълнението на програмата на община Брезник са: ресорен заместник кмет, директор териториално селищно устройство и евроинтеграция, експерта по „Екология хигиенизиране и комунална дейност”

Контролната дейност по опазване на околната среда се извършва от определените със Заповеди на кмета длъжностни лица. Компетенциите на тези длъжностни лица са съгласно нормативната уредба. Със ЗООС и ЗУО се разшириха правата на кметовете за извършване на контролни функции. Упълномощените длъжностни лица водят превантивна политика за недопускане на големи отклонения от правилната организация за дейностите по опазване на околната среда.

16. Отчетност

- ***Комисия за отчет и взимане на решения по отношение на възникнали проблеми***

Общинската програма за опазване на околната среда се приема от общинския съвет, който контролира изпълнението й.

➢ ***Периодичност на актуализация на програмата и отчета за изпълнението и пред Общинския съвет***

Програмата за опазване на околната среда на община Брезник е приета за срок на действие 8 /осем/ години. Като динамичен и отворен документ, тя ще бъде периодично допълвана съобразно настъпилите промени в приоритетите на общината, в националното законодателство и други фактори със стратегическо значение.

Приложение към програмата

Към Общинската програма за опазване на околната среда на община Брезник са приложени:

- Общинска програма за управление на отпадъците;

- Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите в община Брезник;

- Раздел Лечебни растения в съответствие с чл.50, ал.3 от Закона за лечебни растения;

Източници на информация

- *Министерство на околната среда и водите;*
- *Изпълнителна агенция по околна среда;*
- *Регионални инспекции по околната среда и водите;*
- *Национален статистически институт;*
- *Закон за опазване на околната среда;*
- *Закон за управление на отпадъците;*
- *Закон за защитените територии;*
- *Закон за биологичното разнообразие;*
- *Национален план за управление на отпадъците 2021-2028г.;*
- *Общински план за развитие 2014-2020 г. на Община Брезник;*
- *Под нормативни актове свързани с опазване на околната среда.*

ПРИЛОЖЕНИЕ

РАЗДЕЛ „ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ” КЪМ ОБЩИНСКА ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА /2021-2028 г./

Раздел „Лечебни растения“ към общинска програма за Опазване на околната среда /2021-2028 г./ се разработва на основание чл.50, т.3 от Закон за лечебните растения /изм.ДВ.БР.17 от 26 февруари 2021г./

1. ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ

Лечебните растения са забележителни и ценни, поради съдържащите се в тях биологичноактивни вещества, способни да влияят в различни посоки върху жизнените процеси, протичащи в организма на животните и човека. Основните от тях са алкалоиди /около 900 открити до сега вида/, гликозиди, сапонини, витамини, ензими, етерични масла, фитонциди, мазнини, фосфатиди, восъци, въглехидрати, дъбилни вещества, белтъчини, растителни хормони, неорганични вещества. Това им качество ги прави изключително актуални и за нашия съвременник. В последните години особено се засили интересът към лечебните растения с рязкото спадане на темпа за създаване на нови синтетични лекарствени средства, предизвикал истинския лекарствен взрив през първите 10 – 15 години след Втората световна война. Наред с това беше открит и ефекта на въздействието на привидно неактивните, наричани до сега баластни вещества, които обаче имат голямо значение за ускоряване или намаляване резорбцията или метаболизирането в организма. Особеното географско положение на нашата страна – като южна граница на средноевропейската флора, северна на средиземноморската и западна за източноазиатската определя действително богатото разнообразие на българската флора /3567 вида/ и в частност на лечебните растения. Установяването на общия брой растения, употребявани като лечебни е сравнително трудна задача. Според някои автори техният брой, имайки предвид данните от народната медицина, фитохимичните, фармакологичните и терапевтични изследвания е 750 /21%/, а според други не повече от 250 – 300. Според търговските номенклатури на доскорошните монополисти по добива и

реализацията на билки – „Билкокоop” и Държавно аптечно предприятие, у нас се заготвят 336 дроги от 248 вида. От тях 207 /85%/ са представители на дивата ни флора, а 37 /15%/ са интродуцирани и се отглеждат като хранителни, технически и декоративни растения. Повечето лечебни растения в България се отнасят към биологичния тип на многогодишните тревисти растения – 49%. Едногодишните видове са 19%, храстите 15%, а дърветата 11%. Най-малочислен е типът на двугодишните видове – 6%. Размножаването е основно, чрез семена или спори, но при голяма част от многогодишните видове е застъпено вегетативното размножаване. Най-голям процент от видовете български лечебни растения се срещат в поясите на широколистните, смесени и иглолистни гори – 92%. Не малка част са плевелни и рудерални видове, развиващи се в планините и низините до 1500 м надморска височина. Около 40 вида се култивират, като от тях по-голямата част са елементи на озеленяването и вторично се използват и за получаване на дроги. Пряко по предназначение се използват 14 вида. Най-широко място в създадените плантации имат дилянка, медицинска ружа, маточина, лавандула, мента, градински чай, по-рядко жълт мак, Salvia sclarhea, чувен, бял трън, невен, лайка и др.

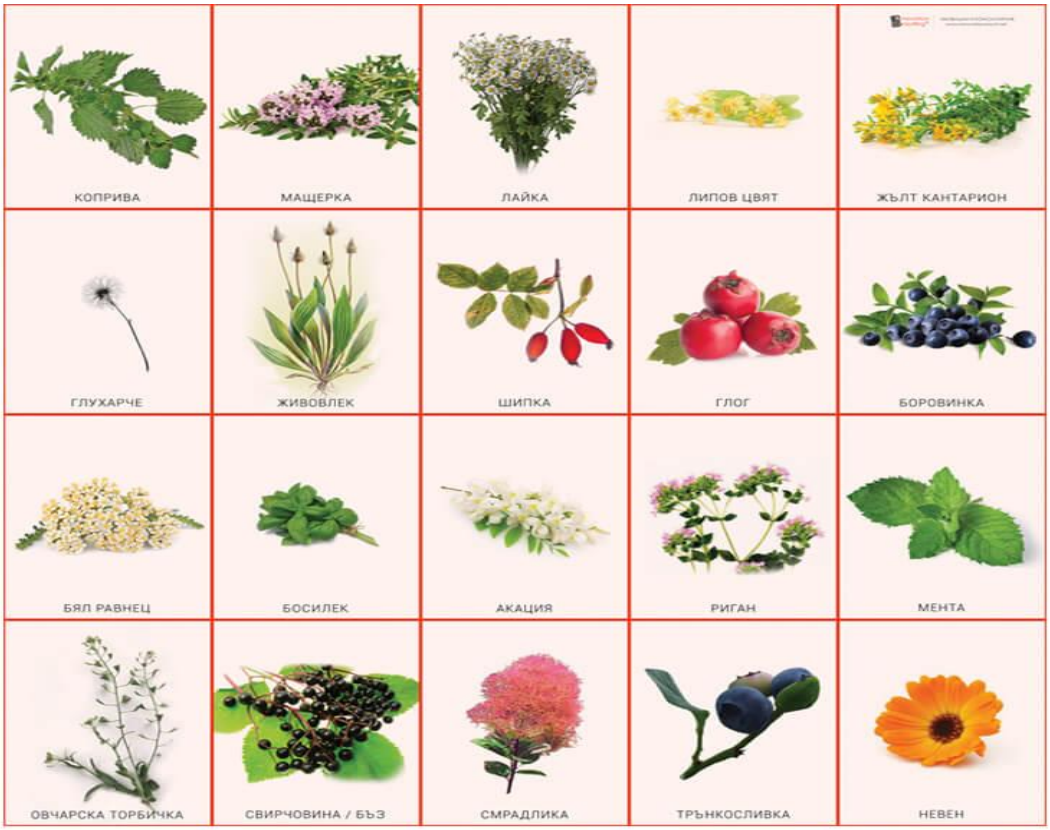

БИЛКИ

2. ОПАЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ

Биологически неоправданата експлоатация е само едната страна на общото негативно влияние на антропогенния фактор. С най-големи последствия са урбанизацията, индустриализацията, строежът на пътища, изхвърлянето и натрупването на отпадъци и др. Наред с това, пряко за влошаване състоянието на популациите влияе замърсяването на почвите, резултат на неправилната им експлоатация и химизация на селското стопанство. Рязката промяна в екологичните условия на средата също води до влошаване състоянието на находищата. Особено силни са последствията от пожари, разораване на естествени тревни ценози, нарушаване на хидрологичния режим. Силно негативно влияние оказва промяната на естествената и характерна за района растителност, предизвикана от неправилно подбрани или изведени лесокултурни мероприятия, като голи и изборни сечи. Върху запасите от лечебни растения силно влияние оказва и начина на експлоатация на находищата, нарушава се възстановителния потенциал на популациите, зависещ от биологичните особености на вида и количествата събрани дроги. Неприродосъобразното събиране, липсата на период за възстановяване и покой, нарушаването на нормалното семенно и вегетативно размножаване са основните причини за понижаване възможностите на естествените находища като източник на суровини. Съвременното българско природозащитно законодателство е структурирано така, че осигурява няколко степени на защита на растенията и в частност налечебните. Според изискванията на чл. 35 от Закона за биологичното разнообразие /ДВ, бр. 101 от 22 Декември 2015 г./, растителните и животински видове от дивата флора и фауна на Република България се опазват в естествената им среда, чрез:

- съхраняване на техните местообитания в Националната екологична мрежа;
- поставяне на видовете под режим на защита или регулирано ползване;
- поддържане или възстановяване на условията в местообитанията, съобразно екологичните изисквания на съответния вид;
- разработване или прилагане на планове за действие за видове с различна степен на застрашеност;
- повторно въвеждане в природата на изчезнали видове и попълване на популациите на редки и застрашени видове;

• контрол и регулиране на неместни видове, които са или биха могли да бъдат въведени целенасочено или случайно в природата и застрашават местни видове. В допълнение се прилагат и мерки за опазването на растителните и животински видове от дивата флора и фауна извън естествената им среда чрез отглеждане на екземпляри и съхраняване на генетичен материал при контролирани от човека условия. Според Закона за лечебните растения /ДВ, бр. 98 от 28 Ноември 2014 г./,:

• лечебните растения в естествените им находища се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фон със сегашна или бъдеща ценност;

• опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси;

• опазването включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете;

• увреждането на лечебните растения е такова изменение на популациите им, при което се влошават биологичните им показатели или се затруднява естественото им възстановяване;

• унищожаването е такова увреждане, което води до загиване на популацията; • опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популациите;

• собствениците на земи, гори, води или водни обекти, в които има находища на лечебни растения, са длъжни да прилагат мерките за опазване на лечебните растения, предвидени от съответните планове, програми и проекти по чл. 50, т. 2, 3 и 4 от този закон;

• при увреждане на местообитанията или популациите на лечебните растения, които се ползват като източник на билки, собственикът е длъжен да предприеме необходимите мерки за възстановяване условията на средата, съответно за възстановяване на популацията. Забранява се ползването на лечебните растения по начини и със средства, които водят до увреждане на находищата им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им

или намаляване на тяхното биологично разнообразие. За опазване на лечебните растения в земеделските земи на собствениците и ползвателите на земеделски земи се предоставя наличната информация за лечебните растения на територията на общината, за пригодността на земята за отглеждането им, както и информация за задълженията и препоръките, относно земеползването, включително използване на екологосъобразни технологии за отглеждане, свързани с лечебните растения във всяка община. При промяна на предназначението на земеделските земи за неземеделски нужди в докладите за оценка на въздействието върху околната среда или в становището на Регионалната инспекция по околната среда и водите, когато не се изисква оценка на въздействието върху околната среда, се посочва въздействието на обекта или дейността върху състоянието и развитието на лечебните растения. За опазване на лечебните растения в строителните граници на населените места устройствените планове включват изисквания за осигуряване опазването на лечебните растения от увреждане и унищожаване.

3. ПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ

Ползването на лечебните растения е ползването на техните ресурси и включва: • събирането на билки от диворастящи и култивирани лечебни растения;

• придобиването на билки за първична обработка или преработка;

• събирането на генетичен материал от диворастящи лечебни растения за култивиране, за опазване при условия извън естествената среда на лечебните растения или за възстановяване на други места в природата. Получаването на генетичен материал от култивираните лечебни растения се урежда от Закона за посевния и посадъчен материал и от Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни. Събирането на билки от естествените находища на лечебни растения се извършва съобразно изискванията на Закона за лечебните растения, както и съобразно предвижданията на съответните планове, програми и проекти. Ползването на лечебните растения по чл. 20, ал. 1, т. 1 и 3 от Закона за лечебните растения, представляващо стопанска дейност, се извършва въз основа на позволително, което се издава от:

1. Директора на Държавното горско стопанство или на Държавното ловно стопанство в определения им териториален обхват – когато ползването е от

горски територии – държавна собственост, както и за такива, предоставени им за управление въз основа на договор – след заплащане на такса в Държавното горско стопанство или в Държавното ловно стопанство;

2. Кмета на общината, когато ползването е от:

- земеделски земи от поземления фонд и такива, включени в строителните граници на населените места – общинска собственост, след заплащане на такса в общината;
- територии в строителните граници на населените места – общинска собственост, независимо от предназначенията им, след заплащане на такса в общината;
- земеделски земи от поземления фонд – частна собственост, позволително се издава на собственика/арендатора или упълномощено от него лице, без заплащане на такса с възможност за преотстъпването му на трети лица – възмездно или безвъзмездно, при свободно договаряне;

3. Областния управител, когато ползването е от земеделски земи – държавна собственост, в границите на населените места и в поземления фонд, след заплащане на такса в областната администрация;

4. Директора на дирекцията на националния парк, когато ползването е от териториите и акваториите на националните паркове, след заплащане на такса в съответната дирекция;

5. Лице с висше лесовъдско образование, оправомощено от Кмета на съответната община и регистрирано в публичния регистър за упражняване налесовъдска практика – за горските територии – общинска собственост, след заплащане на такса в общината, както и за такива, предоставени на общината въз основа на договор; За събиране на билки и генетичен материал от диворастящи и култивирани от общината лечебни растения, лицата заплащат такси за ползване. Заплатените такси не се връщат, когато ползването не е осъществено или е прекратено преди срока, определен в позволителното за ползване, и е по вина на ползвателя. Таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти – държавна собственост, се определят с тарифа, одобрена от Министерски съвет. Таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти – общинска собственост, се определят от съответните Общински съвети в размер не поголям от размера на таксите на Министерски съвет.

4. ПРАВОМОЩИЯ НА ОРГАНИТЕ НА ИЗПЪЛНИТЕЛНАТА ВЛАСТ

Управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения се осъществява от:

1. Министъра на околната среда и водите и Министъра на земеделието и храните;
2. Областните управители;
3. Кметовете на общини;
4. Директорите на дирекциите на Националните паркове;
5. Изпълнителния директор на Изпълнителна агенция по горите;
6. Директорите на държавните горски стопанства и държавните ловни стопанства.

Управлението на дейностите по култивиране на лечебните растения се осъществява от:

1. Министъра на земеделието и храните;
2. Кметовете на общини. Кмета на общината ръководи изпълнителната дейност на общината, във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения, като:

1. Организира изпълнението на дейностите по отношение на лечебните растения, включени в Общинската програма за опазване на околната среда.
2. Издава позволителни за ползване на лечебните растения от земи, гори, води и водни обекти – общинска собственост.
3. Издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения.
4. Предоставя на Министъра на околната среда и водите информация за нуждите на наблюдението и оценката на лечебните растения и на създаването и поддържането на специализираните карта и регистър за тях.

5. ПЛАНОВИ ДОКУМЕНТИ ЗА ОПАЗВАНЕ И ПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ

За опазване и устойчиво ползване на лечебните растения се разработват:

- Национална стратегия за лечебните растения – от Министъра на околната среда и водите;
- Раздел „Лечебни растения” към плановете за управление, съгласно Закона за защитените територии – от Министъра на околната среда и водите;

• Раздел „Лечебни растения” към Общинската програма за опазване на околната среда – от Кмета на съответната община;

• Раздел „Лечебни растения” към горскостопанските планове и програми, съгласно Закона за горите. КОНТРОЛ Министъра на околната среда и водите контролира:

• Провеждането на държавната политика за опазване и устойчиво ползване на лечебните растения;

• Състоянието на генетичния фонд на лечебните растения на територията на страната и устойчивото им ползване;

• Въвеждането в природата на чужди видове лечебни растения. Регионалните инспекции по околната среда и водите контролират:

• Изпълнението на предвижданията на плановите документи по Закона за опазване на околната среда, Закона за защитените територии и Закона за горите;

• Спазването на специалния режим на опазване и ползване;

• Дейността на билкозаготвителите в билкозаготвителните пунктове и складовете за билки;

• Вида и количествата на билките за преработване и търговия;

• Опазването на находищата и ползването на лечебните растения;

• Лицата, които събират билки или генетичен материал, по отношение на вида и количеството, както и начините и средствата за събиране;

• Издадените позволителни от органите и лицата, имащи право на това. Министъра на земеделието и храните контролира посевния и посадъчен материал от лечебните растения. Областният управител контролира ползването на лечебните растения в земите, горите, водите и водните обекти в поземления фонд – държавна собственост. Кмета на общината контролира ползването на лечебните растения в земите, горите, водите и водните обекти – общинска собственост, в поземления фонд и в населените места.

6. ОБЩИ ИЗИСКВАНИЯ ПРИ СЪБИРАНЕ НА БИЛКИ

При събиране на билки се спазват следните общи изисквания:

• събирането се извършва от находища, в които лечебните растения не са подложени на отрицателно въздействие на естествени или предизвикани от човешка дейност фактори;

• обект на събиране са само растителните части, които се използват като билки;

• събирането се извършва при подходящи атмосферни условия и годишно време с оглед получаване на качествени билки;

• не се допуска увреждане на находищата в резултат на дейността;

• не се събират билки в замърсени с тежки метали, пестициди, други химически или минерални вещества, животински или битови отпадъци райони;

• събирането се извършва след издаване на разрешително за ползване, съгласно чл. 21, ал. 2 от Закона за лечебните растения.

7. ИЗИСКВАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ НА НАХОДИЩАТА НА ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ, ОБЕКТ НА СЪБИРАНЕ

За опазване естествените находища на лечебните растения се спазват следните изисквания:

• при събиране на надземни растителни части не се допуска изкореняване на растенията;

цветовете, плодовете и семената се събират, без да се увреждат другите части на растенията;

• оставят се част от най-добрите екземпляри за естествено семенно размножаване;

• при наличие на узрели плодове и семена те се разпръскват за подпомагане на естественото семенно размножаване;

• повторно събиране на билки от определен район или находище се извършва след възстановяване на популацията;

• не се събират билки от млади, недобре развити или увредени лечебни растения.

Не се допуска събиране на билки в количества, надвишаващи следните стойности, определени като процент от наличните в находището запаси:

• за корени, коренища, грудки и луковици от видове, които лесно възстановяват ресурсите си – до 70%;

• за корени, коренища, грудки и луковици от видове, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия – до 40%;

• за кори, листни и стъблени пъпки - до 40%;

• за листа – до 70%; • за стръкове – до 70%;

• за цветни пъпки, цветове, съцветия и цветни кошнички, плодове и семена – до 70% за едногодишните и до 80% за многогодишните видове. Експлоатацията на находищата се редува с период на възстановяване на ресурсите. Продължителност на периода за възстановяване:

• при събиране на корени и коренища от видове, които лесно възстановяват ресурсите си – 2 години;

• при събиране на корени и коренища от видове, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия – 3 години;

• при събиране на грудки – 2 години;

• при събиране на листа – 1 година;

• при събиране на стръкове от видове, които трудно възстановяват ресурсите си – 4 години;

• при събиране на съцветия от иглика лечебна и лопен гъстоцветен – 2 години; • плодове и семена от есенен минзухар и зърнеш – 2 години. Билките се събират в различен период/фаза от вегетацията на растенията, както следва:

• подземни органи – през есента или рано през пролетта, преди вегетацията на растенията;

• кори – през пролетта, във фаза на най-усилено сокодвижение /март – май/;

• листни и стъблени пъпки – през пролетта /март – април/, преди да се развият; • борови връхчета – рано през пролетта, преди вегетацията;

• листа – преди цъфтежа, по време на цъфтежа, по време на цъфтежа или след цъфтежа;

• стръкове – в началото на цъфтежа или по време на пълен цъфтеж, преди плодообразуване; допуска се събирането на стръкове с млади плодове, когато растението цъфти продължително време, като едновременно образува и плодове;

• цветни пъпки – непосредствено преди разцъфтяването им;

• цветове и съцветия – в началото на цъфтежа или при пълен цъфтеж;

• месести плодове – след пълното им узряване;

• сухи плодове от сенникоцветни – непосредствено преди пълното им узряване; • семена – непосредствено преди пълното им узряване.

8. НАЧИН НА СЪБИРАНЕ НА БИЛКИ

• Подземните органи се изкопават, измиват се бързо със студена вода, при необходимост се обелват и нарязват на късове;

• Кори се събират, като се правят напречни и надлъжни нарези и кората се отделя от дървесината;

• Листни и стъблени пъпки се събират, чрез отрязване на цели клонки и последващо отделяне на билката;

• Листа се събират по следния начин: -едри листа се събират с дръжки или без дръжки, от розетките, стъблата или клонките; -листа от коприва, маточина и мента се събират, чрез отрязване на целите облистени стъбла и последващо отделяне на листата; -дребни листа се събират, като се отрязват целите облистени клонки и листата се отделят след изсушаването им;

• Стръкове се събират по следния начин в зависимост от височината на растенията: -стръкове от едри тревисти растения – отрязват се горните облистени части на 20-30 см. от върха, при основните листа и облистените издънки; -стръкове от дребни тревисти растения и полухрасти – отрязва се цялата надземна част; -при едногодишни видове се допуска събиране на цялото растение заедно с корените;

• Цветове и съцветия се събират по следния начин: -венчелистчета – събират се, чрез откъсване от цвета; -едри цветове – събират се един по един или на групи, с къси цветни дръжки или без дръжки; -съцветия и цветни пъпки – събират се като се откъсват или отрязват целите съцветия; -цветни кошнички от сложноцветни – събират се една по една, с къси дръжки;

• Плодове се събират по следния начин: -месести плодове, разположени поединично се събират без дръжки и без остатъци от чашелистчетата, а тези, образуващи съплодия се събират, като се отрязват целите съплодия; -лъжливите плодове от хвойна синя и червена се събират, чрез оронване от клонките; -сухи плодове от сенникоцветни се събират, като се отрязват целите съплодия с част от стъблата;

• Семена се събират заедно с плодовете, които се изсушават за доузряване на семената. За намаляване на механичното увреждане при събирането и транспортирането им билките се поставят в подходящи съдове, без да се мачкат, притискат, уплътняват и запарват. Не се допуска поставянето на събраните свежи билки в найлонови торби и чували. Събраните свежи билки, преди да се подложат

на сушене, се почистват от: променени части от билката, попаднали други части от растението или други растения, минерални и органични примеси.

9. ИНСТРУМЕНТИ И ХИГИЕННИ ИЗИСКВАНИЯ ПРИ СЪБИРАНЕ НА БИЛКИ

Събирането на билки се извършва с подходящи инструменти, в т. ч.: - търнокоп, мотика, лопата, права лопата, тризъбец, лост – за изкопаване на подземни органи; - режещи инструменти – трион, сърп, нож, ножици; - дървен чук – за отделяне на дървесна кора или оронване на галбули; - специално пригоден уред с гребен – за цвят лайка и плод боровинки. Инструментите, използвани при събиране на билки, се поддържат чисти, без ръжда по режещите повърхности. При събиране на билки се спазват следните хигиенни изисквания: - не се допуска попадане на чужди примеси, в т. ч. камъни, пръст, органични замърсители; - не се допуска контакт на събраните свежи билки с почвата; - съдовете, използвани при събиране на билки, се поддържат чисти и се съхраняват на места, недостъпни за домашни животни, гризачи, птици; - транспортните средства, с които се превозват свежите билки, се поддържат чисти, сухи и при нужда се застилат или покриват. Лицата, които събират билки, са длъжни да поддържат добра лична хигиена. Събиращите билки, по време на работа носят подходящо облекло, използват ръкавици и маски за лицето при събиране на отровни, силнодействащи или алергизиращи билки. Не се допуска събиране на билки от отровни, силнодействащи иалергезиращи растения от бременни жени, кърмачки и деца. Забранява се на лица, страдащи от остри заболявания, с отворени рани и кожни инфекции, да събират билки.

10. ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ С ГОЛЯМА ЗНАЧИМОСТ

Основен фактор при определяне значимостта на даден вид лечебно растение за населението на общината е пазарът /търсенето и изкупната цена/.

Изхождайки от този факт, като значими могат да се определят следните видове

лечебни растения, по начина им на ползване:

№	ЛЕЧЕБНО РАСТЕНИЕ	УПОТРЕБЯВАНА ЧАСТ
1.	Бъз нисък	Плодове и корени
2.	Шипка	Плодове
3.	Малина	Плодове и листа
4.	Глог	Плодовете, листата и цветовете
5.	Коприва	Листата и коренищата
6.	Смрадлика	Листата
7.	Живовляк	Листа, семена и сок
8.	Мащерка	Цъфтящите надземни части
9.	Жълт кантарион	Надземната част
10.	Червен риган	Цветоносните връхни части
11.	Маточина	Листата и цъфтящите връхни части
12.	Равнец	Цвета и надземната част
13.	Липа	Цвета
14.	Акация	Цветовете листата и кората
15.	Черен бъз	Цветовете и корените
16.	Лайка	Цветните кошнички
17.	Репей	Корените
18.	Глухарче	Корените
19.	Върба	Кората
20.	Горска ягода	Плодовете и листата
21.	Змийско мляко	Стръковете
22.	Полска къпина	Листата, корените и плодовете
23.	Полски хвощ	Лятното зелено стъбло
24.	Чубрица	Връхните части
25.	Магданоз	Плодчета, листа и корени
26.	Копър	Плодовете и цъфтящата част
27.	Резене	Зрелите плодове и цялата надземна част
28.	Подбел	Листата и цветните кошнички

11. На територията на Общината

Брезник се срещат следните лечебни растения:

1. застрашени от изчезване видове, включени в "Червената книга на България"
- Жълта тинтява - Gentiana lutea L.
- Петниста тинтява - Gentiana punctata

2. Редки видове, включени в "Червената книга на България"
- Шапиче - Aichemilla vulgaris
- Балканска пищялка - Angelika pancici Vangas

3. Срещащи се често със значителни находища
- Жълт равнец - Achillea clypeolata Sibth. et Sm
- Чувен - Chenopodium bonus-henricus L.
- Обикновено орехче - Filipendula ulmaria (L)Maxim
- Мъждрян - Fraxinus ornusL.
- Синя тинтява - Gentiana cruciata L
- Широколистен живовляк - Piantago major L.
- Коприва
- Лайка

4. По-малко срещащи се са следните:
- Бял пелин - Artemisia alba Turra
- Жаблек - Galega officinalis

- Багрилна жалтура - Genistda tinctoria L. s.str
- Горска тинтява - Gentiana asclepiadea L
- Маточина
- Горски енчец
- Висок лопен

5. Срещащи се рядко с единични находища:

- Бял равнец - Achillea millefolium L.s.str.
- Черна елша - Alnus glutinosa (L) Gaertn
- Лечебна ружа - Althaea officinaiis L.
- Горска пищялка - Angelica sylvestris L. Anthemis Tinctoria
- Обикновен пелин - Artemisia albsinthium L.
- Копитник - Asarum europaeum L.
- Сграбиче слацколисно - Astragalus glycyphyllos L
- Лудо биле - Atropa bella-donna L.
- Кисел трън - Berbarisvulgaris
- Ранилист - Betonica officinalis L.
- Бяла бреза - Betula pandula Roth.
- Кьрвавиче - Bistorta majr S.P.Gray
- Дива тиква - Bryonnia alba
- Решетка - Carlina acanthifolia All
- Синя жлъчка - Cichorium intybus L.
- Обикновен повет - Clematis vitalba L
- Обикновен дрян - Cornus mas. L.
- Смрадлика - Cotinus coggygria Scop.
- Червен глог - Crataegus monogyna Jacg.
- Кукувича прежда - Cuscuta europaea L.
- Полски хвощ - Eguisetum arvense L.
- Очанка - Euphrasia - species Diversa
- Ливадно орехче - Filipendula vulgaris Moench
- Горска ягода - Fragaria vesca L. s.l.
- Елшовиден зърнастец - Frangula alnus Mill
- Бударица - Galeopsis tetrachit L.
- Лазаркиня - Galium odoratum (L.| Seop.
- Еньовче - Galium verum L.
- Обикновен здравец - Garanium macrorrhizum L,
- Зловонен здравец - Galium robertianum L...
- Крьвен здравец - Geranium sanguineum L.
- Градско омайниче - Geum urfaanum L
- Кукуряк - Helleborus odorus w.et. K.
- Влакнесто изсипливче - Herniaria hirsuta L
- Румянка - Hieracium pilosella L.
- Жълт кантарион - Hypericum perforatum L.
- Обикновена хвойна - Juniperus communis L
- Луличка - Linaria vulgaris Mill.
- Пчелинок - Marrubium vulgare L.
- Лечебна комунига - Melilotus officinalis (L)
- Обикновена мента - Mentha spicata
- Петочарка - Nasturtium officinaeis R.Br.
- Обикновен гръмотрън - Ononis arvensis L
- Обикновен риган - Origanum vulgare L. ssp. vulgara

- Пипериче - Persicaria hydrapiper (L.)Opiz
- Теснолистен живовляк - Plantago lanceolata L
- Голяма телчарка - Poligala major s. L.
- Сладка папрат - Polypodium vulgare L.
- Горско прозорче - Potentilla erecta (L.) Rdusche!
- Пълзящо прозорче - Potentila reptans L
- Лечебна иглика - Primula verts L
- Зърника - Rhamnus cartharticus L
- Малина - Rubus idaeus L.
- Обикновен киселец - Rumex acetosa L.
- Козя брада - Rumex acetosella L.
- Бяла върба - Salix alba L.
- Ракита- Salix purpurea L.
- Черен бъз - Sambucus nigra L.
- Лечебно сапунче - Saponaria officinalis L
- Живаниче - Scrophularia nodosa L.
- Червено кучешко грозде - Solanum dulcamara L.
- Черно кучешко грозде - Solanum nigrum L.
- Офика - Surbus aucuparia L.
- Вратига - Tanacetum vulgare L.
- Едролистна липа - Tilia plathyphyllos Seop
- Подбел - Tussilago farfara L
- Върбинка - Verbana officinalis L.
- Великденче - Veronica officinalis L.
- Меризлива теменуга - Viola odorata L.
- Бял имел - Viscurrt album L